Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XI., št. 23 („JUTRO" št. 126 a) Ljubljana, ponedeljek 7. junija 1943-XXI Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23 31-24.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:

Ljubljana, Puccinijeva ul. 5. Telefon št. 31-22. 31-23, 31-24, 31-25, 31-26

Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča se posebej in velja mesečno L. 3.—

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera:

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Letalski boji v Sredozemlju

11 sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 6. junija naslednje 1107. vojno poročilo:

Sovražne edinice so obstreljevale otok Pantellerijo, ki ga je ponovno in močno bombardiralo tudi sovražno letalstvo.

Sovražni letalski napadi na La Spezio in na kraje province Cagliari so zahtevali nekaj žrtev in povzročili omejeno škodo.

V teku dneva je bilo sestreljenih 10 sovražnih letal in sicer tri od lovcev in eno od protiletalskega ognja na Sardiniji, eno od lovcev in tri od topništva na Pantelleriji, eno od lovcev in eno od topništva v Speziji.

V teku napada proti našim otokom na Egejskem morju se je zrušilo eno letalo zadeto in poškodovano od ognja obrambe.

Podtajnik PNF na obisku v Trapaniju in Marsali

Marsala, 5. jun. s. Podtajnik stranke Cucco je obiskal Trapani in Marsalo, ki ju je sovražno letalstvo najbolj prizadelo. Spremljal ga je sanitetni ravnatelj CRI in je obiskal ranjence zadnjega napada v raznih bolnišnicah, prinašajoč vsem izraze strankine skrbi in sočutja. Podtajnik je izrazil zveznemu tajniku in zaupnici ženskih fašijev najbolj živo občudovanje prebivalstva, ki je bilo tako težko preizkušeno in ki je tako vredno solidarnosti in posebne pomoči.

Tajnik stranke o nalogah članov GUFa

Rim, 5. jun. s. Tajnik stranke je imel obširnavzočnosti zlate kolajne Carla Borsanija raport z voditelji GUFa v Rimu. Spregovoril je o nalogah vseučiliščnikov v vojnem času, ki ne smejo biti samo v službi zmage, temveč tudi v službi dobe po zmagi. Ker je vojna ena izmed gibalnih sil civilizacije, kiljejo iz nje vse bistvene vrednote, ki jih mora mladina gojiti z voljo in razboritostjo kot jamstvo za veličino Italije. Pogum in gorečnost mladine morata vplivati na vse Italijane, da bodo v tem sporu, ki bo odločal o življenjskih pravicah Italije, delovali in mislili trdno in s popolno vdanostjo za zagotovitev zmage. Tajnik stranke je zaključil z besedami, da res obstojata složnost duhov in dejansko sodelovanje, kadar posveča mladina vse sile in svojo vzhičenost v prilog ideje. Po pozdravu Duceju so obkrožili fašistični vseučiliščniki Tajnika stranke, ki je z njimi zapel Giovinezzo in himno vseučiliščnikov.

Praznik Kr. karabinjerjev

Slovesna počastitev padlih karabinjerjev

Rim, 5. jun. s. Kr. karabinjerji so danes proslavili z resnobnimi obredi 129. letnico ustanovitve. Na dvorišču vojašnice Vittoria Emanuela je legija gojencev s stotnjami karabinjerjev po poklonitvi pred spomenikom padlih izkazala čast slavni zastavi. Razvrščene čete je pregledal poveljnik divizije karabinjerjev. Poveljnik legije se je nato spominjal junaških dejanj tega najzvestejšega orožja. Nato je generalni poveljnik karabinjerjev s polkovniki legije odšel v zgodovinski muzej karabinjerjev, kjer je položil lovorjeve vence prd spominsko ploščo z imeni padlih. Ob njej je imel častno stražo oddelek kirasirjev. Obreda so se udeležila zastopstva Oboroženih sil in kolonijalne Milice.

Tudi generalni povelnjik Milice je položil venec v svetišču zgodovinskega muzeja. Zjutraj je general Cerica, poveljnik divizije »Podgora«, ob spremstvu zastopstva oficirjev položil govorjev venec v svetišču padlih za Revolucijo v sedežu Littorije ter v svetišču Milice v sedežu generalnega poveljništva. Danes so Kr. karabinjerji stražili v Beneški palači. Današnjo obletnico so proslavili v vsej Italiji in v vseh poveljništvih ter posadkah z obredi v resnobnem vojnem ozračju.

Atene, 5. junija. s. Ob prazniku Kr. karabinjerjev je poveljnik oboroženih sil na Grškem poslal karabinjerjem na grškem ozemlju zanosito pozdravno brzojavko, v kateri se je spomnil slavnih dejanj orožja, »ki je bilo zvesto v stoletjih«, in v kateri je izrazil svoje najtoplejše želje in pozdrave vrlim vojakom tega zaslužnega orožja, poudarjajoč svoje prepričanje, da bodo »vajeni pokoriti se molče in molče umirati« vedno zvesti svoji ponosni nalogi in sicer ob vsaki priložnosti.

*

Počastitev spomina kiparja Angela Zanellija

Rim, 5. jun. s. Popoldne je imela Kr. italijanska akademija na svojem sedežu svečanost v spomin Angela Zanellija. Govoril je akademik Italije, Cipriano Efisio Oppo, ki je podal obsežen življenjepis odličnega kiparja, spominjajoč se njegovih težkih in pogumnih začetkov, žilavosti njegovega šolanja, njegove dobrotnosti in duševne tenkočutnosti ter njegove nadarjenosti kot organizatorja dela. Podal je kritičen pregled o številnih in velikih Zanellijevih delih od prelepega Gaspara da Salo do veličastnega reliefa za oltar domovini, ki mu je dal svetovni sloves. Ko je orisal težavni položaj italijanskega kiparstva ob času, ko je Zanelli zmagal v znamenitem tekmovanju, je podčrtal krizo okusa v prvem četrtletju našega stoletja in je dolgo govoril o spomeniku generalu Artigasu, ki ga smatra za glavno Zanellijevo delo. Izrazil je željo, da bi se glavna dela velikga kiparja, ki so ostala samo v mavcu, prenesla v kakšno narodno zbirko in da bi se nekatera med njimi izdelala v plemenitem tvorivu ter ostala tako trajen dokaz umetnosti tega velikega mojstra. Po slavnostnem govoru so navzoči občudovali posnetek Zanellijeve »Zmage«, ki jo je njegovi družina podarila Kr. italijanski akademiji. Spominske svečanosti so se udeležili zastopnik ministra Tajnika PNF narodni svetnik Cabilla, član narodnega direktorija, minister za narodno prosveto Carlo Alberto Biggini, zastopniki rimskih oblasti in hierarhije ter zastopstva kulturnih zavodov iz Brescie, Saloja in San Felice Benaco poleg številnih akademikov in drugih osebnosti političnega ter kulturnega sveta.

Zavetišča za otroke kmečkih delavk

Rim, 5. jun. s. Da bi zagotovila otrokom kmečkih delavk v urah, ko so na delu, zavetje in pomoč, je predlagala Stranka preko ženskih Fašijev in v sporazumu z obema poljedelskima zvezama, poljedelskim podjetjem, da bi se ustanovila začasna otroška zavetišča, ki bi materam dovoljevala mirno delo na poljih, medtem ko bi se otroci zavarovali pred vsako nevarnostjo, ki bi jim pretila, če bi v tem času ostali brez nadzorstva. Narodna ustanova za materinstvo in deco je dopolnila akcijo, ki jo je v tem smislu preko svojih ustanov že razvijala in je svojim organom odredila, naj bi se ta pobuda z vso silo podprla, zlasti, kar se tiče zdravstvenega nadzorstva nad lokali in stalnega nadziranja otrok in preskrbe z živili, ki so potrebna za takšno pomožno akcijo.

Uničevanje sovjetske industrije ob Volgi

Živahni boji ob Kubanu — Odbiti ruski napadi severnozapadno od Krimskaje

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 6. jun. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na vzhodni fronti je potekel dan, z izjemo živahnejših bojev na kubanskem mostišču, mirno.

Na področju severnozapadno od Krimskaje so odbile nemške in rumunske čete več sovražnih napadov.

V pretekli noči so močni oddelki težkih nemških bojnih letal vnovič napadli oboroževalno industrijo mesta Gorki ob srednji Volgi. Nastali so veliki požari v industrijskih napravah in skladiščih goriva. Dve letali se nista vrnili.

Učinkovito bombardiranje Londona

Stockholm, 5. jun. s. Dopisniki švedskih listov javljajo iz Londona, da je bilo včerajšnje bombardiranje nemških letal zelo učinkovito. Dopisniki pripovedujejo med drugim zanimivo podrobnost: Ob alarmu je velika množica, ki je stala pred petimi velikimi trgovinami za živila v nekem londonskem okraju, planila v zaklonišča. Ko je bil alarm končan, so se ljudje napotili proti trgovinam, pa so ugotovili, da so dosložno izginile, ker so jih uničile bombe. Lastnik neke trgovine z ribami se je rešil s tem, da se je zatekel v ledenico, iz katere so ga potegnili napol zmrznjenega.

S finskega bojišča

Helsinki, 5. jun. s. Finsko vojno poročilo javlja, da se ni pripetilo ničesar pomembnega na kopnih frontah v zadnjih 24 urah. Preteklo noč je sovjetske bombnike, ki so skušali preleteti Helsinki z morske strani, zavrnila protiletalska obramba. Na aunuški fronti so našli razbitine sovjetskega lahkega bombnika, ki ga je finska protiletalska obramba prejšnje dni sestrelila.

Knox o nevarnosti podmorniške vojne

Stockholm, 5. jun. s. Na konferenci tiska je ameriški mornariški minister Knox podal izjave, ki so bile hladna prha za optimizem v Londonu glede razvoja podmorniške vojne. Knox je predvsem demantiral besede generala Alexandra v spodnji zbornici, s katerimi je skušal dopovedati, da so zavezniki že rešili podmorniško vojno. Zatrdil je nasprotno, da se boji, da je zmanjšanje potopitev čisto slučajno dejstvo in samo pričetek nadvse silovite obnove operacij s strani Osi v mesecu juniju.

Porast nemške vojne proizvodnje

Minister za oborožitev Speer in minister za propagando dr. Göbbels o ogromnem povečanju nemške oborožitve

Berlin, 5. jun. s. V Sportni palači je bila popoldne veličastna manifestacija, katere se je udeležilo več tisoč delavcev oboroževalne industrije ter pripadnikov raznih organizacij narodno-socialistične stranke

Prvi je govoril minister za oboroževanje in strelivo Speer. Dejal je, da ga je Hitler pooblastil, naj sporoči nemškemu narodu, kako odlične uspehe je v preteklem letu dosegla vojna industrija zlasti v proizvodnji orožja in oborožitvi. Dodal je, da se iz razumljivih razlogov previdnosti napram sovražniku morajo podatki o doseženi porasti proizvodnje omejiti na odstotni indeks, ki je bil zabeležen v raznih panogah, ne da bi se navajale tudi absolutne številke. V nasprotju z upanjem sovražnikov Nemčije, ki so računali na postopno upadanje njene proizvodnje zaradi pomanjkanja surovin, je bilo mogoče zabeležiti vsako leto stalen porast proizvodnje, ki je dosegla v mesecu maju rekordne številke. To je zasluga, je dejal minister, vrste činiteljev, ki izvirajo predvsem iz štiriletke maršala Göringa.

Med najvažnejšimi činitelji je bila prosta in neomejena izmenjava izkušenj v posameznih industrijah glede delovnih metod in proizvodnje, obenem z izmenjavo specializiranega tehničnega osebja v posameznih industrijskih panogah. To je omogočilo ogromne prihranke in je tudi pripomoglo k odpravi pomanjkanja določenih surovin. Industrijci so odgovorili na čudovit način v polni zavesti odgovornosti na novi organizacijski sistem v vsej državni industriji. Minister je navedel imena 40 veleindustrijcev, ki vodijo z diktatorsko oblastjo najvažnejše panoge oboroževalne industrije.

Drugi činitelj doseženega uspeha, ki je omogočil, da so se dosegle in celo prekosile meje proizvodnje, ki jih je določil Hitler, je delo, ki ga je opravil nemški delavec tudi v trenutkih in v krajih, kjer so sovražni letalski napadi motili proizvajalni ritem. Nadalje je znatno prispevala k doseženemu uspehu povečana proizvodnja glavnih surovin, železa in premoga na zasedenem ozemlju, kakor tudi pročuvanje in proizvajanje posebnih kovinskih spojin, ki so zlasti potrebne za oborožitveno industrijo. Proizvodnja bakra, aluminija, magnezija, kroma, mangana in drugih kovin je v četrtem letu vojne tako velika, da se lahko označi brez nadaljnjega kot zadostna za kritje potreb. Nič manj važen činitelj vojne industrije je proizvodnja električne energije, ki v Nemčiji stalno narašča s postopnim vključevanjem novih hidroelektričnih central. Omenjajoč sistem decentralizacije v porazdelitvi električnih central, je minister poudaril, da porušenje dveh jezov s sovražno akcijo ni bistveno zavrlo industrijo na področju, kateremu je bila dana na razpolago z drugimi sredstvi potrebna energija. Tudi proizvodnja lokomotiv, ki so tako nujno potrebne za naraščajoči železniški promet, je v maju v primeri z majem l. 1941 narasla za več kot 300%.

Za cestni promet je bil zabeležen znaten porast proizvodnje plinskega goriva. Minister je nato naštel odstotne indekse o porastu na posameznih področjih oboroževalne proizvodnje. V mesecu maju l. 1943 je proizvodnja v tonah presegla 6.3 krat povprečno mesečno proizvodnjo v l. 1941. Ta uspeh je bil dosežen samo z uporabo 50% več delavcev, 132% več surovega jekla, 57% manj bakra in samo z 2% več aluminija. Minister je dodal, da je spričo velikih razdalj med raznimi frontami in iz tega izhajajočih težkoč pri dovajanju potrebščin na fronte tudi spričo večje proizvodnje nujno potrebno, da čete ne trošijo po nepotrebnem streliva.

Proizvodnja orožja s kalibrom nad 3.7 cm je bila v primeri z majem l. 1941 za 400% večja. V zadnjih 4 mesecih je proizvodnja pušk narasla za polovico, proizvodnja strojnic pa za 70%. Proizvodnja lahkih poljskih topov je bila štirikrat večja kakor l. 1941, proizvodnja težkih in najtežjih protiletalskih topov pa je narasla za 315%. Proizvodnja novih težkih protitankovskih topov, ki se je pričela šele l. 1942, je narasla za 200%, dočim je proizvodnja navadnih protitakovskih topov srednjeg kalibra porasla od l. 1941 za 600%.

Znaten porast je bil zabeležen v primeri z l. 1941 tudi v proizvodnji drugih vrst orožja kakor možnarjev, lahkih protiletalskih topov, topov srednjega in velikega kalibra itd.

Celotno število izdelanih lahkih in težkih tankov je bilo letos štirikrat večje kakor l. 1941. Zlasti v gradnji težkih tankov in tankov tipa »Tiger« so bili doseženi uspehi, ki presegajo sleherno pričakovanje. Samo porast mesečne proizvodnje od februarja do maja letos znaša 200%. Samo v maju letos je bilo dobavljenih za 125% več tankov kakor povprečno vsak mesec l. 1941.

Tudi v letalskem oboroževanju je proizvodnja v maju večkrat presegla mesečno povprečje v l. 1941. Minister se je poklonil delu maršala Göringa, vendar ni iz razumljivih razlogov previdnosti omenil nobenih številk, tudi ne v odstotkih. Ti uspehi, je dejal minister Speer, so bili mogoči zaradi totalitarnega doprinosa delovnih sil ljudstva. Delavcem in vsemu narodu je minister sporočil pohvalo in zahvalo Hitlerja, ki je v priznanje izrednih zaslug na področju dela odlikoval 9 delavcev in predstojnikov v oboroževalni industriji z viteškim križcem reda za vojne zasluge. Po omembi, da nemški iznajditeljski duh ni počival, ker je odkril nova in popolnejša vojna sredstva, je minister zatrdil, da je vsa velika, majhna in srednja nemška industrija v stalnem naporu za oskrbovanje čet na fronti z novim in vedno boljšim orožjem, organizirana in porazdeljena po vsem ozemlju Nemčije tako, da more utrpeti samo malenkostne posledice sovražnih letalskih napadov.

Sklenili smo, je zaključil minister, da ne bomo samo ohranili med letom že dosežene indekse proizvodnje, temveč da jih bomo v znatni meri v prihodnji pomladi še prekosili. Na ta način bomo lahko dobavljali našim oboroženim silam novo orožje, nove tanke, nova letala in podmornice in sicer v takih količinah, da naši vojaki ne bodo samo napadali, temveč tudi dokončno premagali sovražnika. To svečano obljubljamo padlim za domovino, zagotavljajoč jim, da njihova žrtev ne bo zaman.

Nato je govoril minister za propagando dr. Göbbels. Najprej je poveličeval delo ministra Speera, ki si je zaslužil priznanje vsega nemškega naroda, nato pa je izjavil, da so se milijoni nemških delavcev obeh spolov v celoti odzvali pozivu Hitlerja. Bilanca proizvodnje orožja je jasen dokaz uspeha totalne vojne, ki je bila proglašena v februarju. Tudi danes kakor tedaj gre za to, da osredotočimo vse sile proti edinemu cilju, zmagi.

Minister je potem omenil vnemo, s katero je nemški narod odgovoril na poziv za totalno vojno, rekoč, da se je v teh petih mesecih javilo okrog 3 in pol milijona ljudi za pomožno službo. Dva milijona in pol je bilo že pregledanih in sprejetih. To je omogočilo, da se je proizvajalnemu procesu oltegnilo več sto tisoč mož, ki so prešli v vrste bojevnikov. Dr. Göbbels je nato govoril o tako zvani živčni vojni, ki jo je sovražnik pričel proti nemškemu narodu, opozarjajoč, da je bila huda lekcija, ki jo je nemški narod utrpel v novembru leta 1918., popolnoma zadostna in se ne bo nikoli več ponovila. Nemški narod je odločen boriti se do kraja in v tej vojni so šefi in narod, borbena fronta in notranja fronta, popolnoma soglasni. Kdorkoli bi se drznil samo kompromirtirati varnost nemškega naroda, bi plačal ta svoj škodljiv sklep z življenjem. Govoreč nato o notranjem položaju je minister dejal, da narod seveda občuti danes v četrtem letu vojne trdoto časa mnogo bolj kakor prej, prenaša pa moško vse žrtve, ki jih vsiljuje vojna v notranjosti kakor tudi na fronti.

Dr. Göbbels je nato govoril o hudih žrtvah, ki jih zlasti od sovražnih napadov prizadeto prebivalstvo moško prenaša, s čemer nudi svetel zgled odločnosti vsej državi in dokazuje, da je ves nemški narod pripravljen prestati tudi najhujše žrtve, ne da bi popustil, dokler sovražnik ne bo uklonjen. Zato ne govorimo o miru, temveč se borimo za dosego miru in pripravljamo vse na ta način, da bomo vzdržali vso vojno dobo, kolikor bo pač potrebno za dosego končne zmage. V ta namen smo se morali včasih poslužiti tudi ukrepov, ki se zdijo nepopularni, zlasti na področju prehrane. Vse omejitve, ki jih je bilo treba nujno uvesti v notranjosti, pa niso nič, v primeri z žrtvami, ki jih telne in mesece, dan za dnem, noč za nočjo prenaša prebivalstvo na ozemljih, ki so v glavnem cilj letalskega bombardiranja sovražnikov, ki z brutalnim cinizmom divja proti neoboroženemu civilnemu prebivalstvu. Proti angleško-ameriškemu terorju, to vemo, obstoja ena sama učinkovita metoda in sicer je protiteror. Ves nemški narod preveva ena sama misel, da je treba vzdržati. Ne da bi se hvalili in grozili, beležimo samo in stiskajoč zobe čakamo na našo uro. Naloga časti vsega nemškega naroda po vojni bo, da se bodo obnovila še lepša, kakor so bila, vsa od sovražnih napadov porušena mesta in hiše. Medtem postavljamo proti letalski vojni Angležev podmorniško vojno. Posledice te vojne morda niso tako neposredno boleče in vidne, kakor posledice letalske vojne, toda zaradi tega niso nič manj hude in pomembne. Med sedanjo vojno je bilo potopljenih do meseca maja 26,500.000 ton sovražnega trgovskega brodovja z napadi mornarice in nemškega letalstva. Pomen teh številk se doume samo tedaj, če človek pomisli, da je bilo v podmorniški vojni od l. 1914. do 1918. Angliji potopljenih komaj 12 milijonov ton ladij, pa je že bila s tem na robu propada. Naj bo indeks sovražne pomorske proizvodnje še tako visok, nikoli ne bo nadomestil doslej izgubljene tonaže. Tudi njegov potencial v ostalem nikakor ni neomejen, tako da gledamo lahko vedro astronomske številke, ki jih od časa do časa sovražna propaganda raztrobi.

V nasprotju s tem smo dobili danes predstavo o sposobnosti nemške oboroževalne industrije. V naravi vsake vojne na morju je, da poteka z izmenjajočo se srečo, toda ta vojna se ne bije samo na oceanih, v zraku in na bojiščih, temveč tudi v znanstvenih zavodih in v laboratorijih. Vsaka napadalna tehnika rodi v kratkem presledku novo obrambno tehniko, ki zopet proučuje in najde nova napadalna sredstva. Zlasti v podmorniški vojni smo imeli v tej kakor v prejšnji vojni dobe številnih potopitev, katerim so sledile dobe majhnih uspehov. Kakor se je tedaj sovražnik često motil in se prepuščal viharnemu navdušenju, tako bo tudi v sedanji vojni končna bilanca v našo korist. Na prizorišču pomorskih operacij naj bo sovražnih pripravljen s časom na izgube odločilnega značaja. Njegove življenjske žile bodo zopet presekane in njegove možnosti v uspeh dokončno odpravljene.

Vojne tako gigantskega obsega ni mogoče meriti s centrimetrom. Na vzhodno fronto še naprej dotekajo novo orožje in nove čete. Ne da bi hotel s tem odkriti sovražniku namere nemškega poveljništva, je minister svečano proglasil, da je nemški narod lahko popolnoma miren, da njegov mogočen napor v totalni vojni ne bo zaman.

Glede možnosti vdora v Evropo je dejal, da je to vprašanje, ki ga razpihujejo židje, ter je enostavno izjavil, da so nemške oborožene sile pripravljene sprejeti vpadnike. Po navedbi mnenja poveljnika afriške legije Roaneja Weiringa o hudi nevarnosti, katero bi predstavljal poizkus vdora, in angleškega vojaškega kritika Cirila Fallsa o ogromnih težkočah takega podjetja, je minister očrtal protislovja, ki so se glede tega vprašanja pokazala v zadnjem času v zavezniškem taboru. Nato je dodal, da so sovražniki, ki ogražajo Evropo, samo tolpa sleparjev, ki skuša podjarmiti ves svet in tudi Evropo židovski oblasti. Potrebno je, da se te zločinske svetovne zarote pobijejo za rešitev bodočnosti vse omike. Tudi za hinavsko razpustitvijo Kominterne vidi minister roko židovskega kapitalizma, ki skuša s tem dejanjem omamiti evropske narode. Glede židovskega vprašanja, ponovno označenega kot največjo svetovno nevarnost, je minister zatrdil, da ne dopušča sentimentalnosti. Totalen izbris židovstva v Evropi ni samo vprašanje morale, temveč tudi varnosti države. Pred nekaj dnevi je eden izmed največjih predstavnikov židovstva objavil nov mirovni program Bele hiše ki dejansko predvideva totalno odstranitev Nemčije iz vrste omikanih narodov.

Proti koncu je minister izjavil, da mora narod poslušati povelje padlih ter delati in se boriti. Kdor ne veruje v zmago, ni naš, kdor posluša besede sovražnika, je izdajalec naše stvari, kdor žali s svojim vedenjem najvišjo žrtev naših padlih in žrtev našega naroda, se mora odstraniti iz vrst. Živeti hočemo v čistem ozračju vojne. Danes imamo voditelja, ki nam je manjkal v prejšnji vojni, kar je bilo vzrok našega poraza. Nemški narod ima silo orožja, silo srca v brezmejni meri. Ob njegova strani stoje hrabro in zvesto zavezniki, narodi Osi, ki se kakor mi borijo za svoj obstoj. Skoraj vsa Evropa dela v službi naše vojne. Danes se nahaja nemški narod bolj kakor kdaj s to vojno pred svojimi najvišjimi zgodovinskimi možnostmi ter bo lahko dosegel svojo najkrasnejšo zmago v zgodovini. Ta pa nam ne bo podarjena, temveč jo bom morali zaslužiti z vztrajanjem, borbo in delom. Popolnoma se zavedamo hudih žrtev, ki nas čakajo, vemo pa, da se bo po dosegi zmage pričela nova doba vstajenja za Nemčijo, nova doba socialnih reform in razvoja nemških narodnih sil. Nemčija, je zaključil dr. Göbbels, je s svojimi zavezniki pred najbolj peklensko zaroto proti človeški svobodi, ki jo je zgodovina kdaj poznala. Ne bojimo se njenih groženj, z dvignjeno glavo korakamo proti njim. Nemški narod je bil prisiljen braniti svoje življenje. Boril se bo, kjerkoli bo prilika. Ob koncu te borbe bo zmaga naša. Naši sovražniki tega nočejo verjeti, toda mi bomo to dokazali.

Med manifestacijo so bile izročena odlikovanja viteškega križca reda za zasluge v vojni 9 delavcem in voditeljem industrije oboroževalne proizvodnje ob mogočnih manifestacijah navdušenja. Zborovanje se je zaključilo z narodnimi himnami, katere so navzoči peli stoje z dvignjeno roko.

Praznik finske vojske

Helsinki, 5. jun. s. Finski narodni praznik vojaške zastave se je prvič združil z godom maršala Mannerheima. Proslave so se po drugi strani združile z zaključkom tečaja za častniške gojence v vojaški akademiji. Potem, ko so kadeti položili vence na grobove vojaških pokopališč, jih je sprejel predsednik republike Ryti, ki je naslovil nanje zanosne besede, v katerih je proslavljal visoki čut dolžnosti in junaško žrtev njihovih tovarišev, ki so padali in v sedanji vojni še padajo v obrambi neodvisnosti svoje dežele.

Helsinki, 5. jun. s. Maršal Mannerheim je povišal zaradi vojnih zaslug v čin generalnega majorja polkovnika Eina Jaervinena ter v čin kontraadmiralov ladijska kapitana Eera Raholo in Svanta Sundmanna. Jaervinen in Rahola sta opravila svoje vojaške studije v Italiji v višji topniški šoli v Turinu oziroma v akademiji v Livornu. Sundmann je izvršil višje pomorske studije na Švedskem. Prvič se je zgodilo, da sta bila imenovana v majhni in izredno hrabri finski mornarici kontraadmirala.

Nemška sodba o neuspehu konference v Hot Springsu

Berlin, 5. jun. s. »Börsenzeitung« označuje zaključni uspeh konference v Hot Springsu kot »zaključek komedije«. Čeprav so se vlekli razgovori in predlogi izvedencev raznih tako zvanih združenih narodov dolge tedne, pravi list, je uspeh enak ničli. Tako boljševiki kakor tudi Čangkajškovi Kitajci so se morali s svojo slabo voljo prepričati, da so se zavezniki namestu, da bi jim prihiteli na pomoč, kakor zahteva položaj prehrane v obeh deželah, omejili na plaz lepih besed in na obljube pomoči, toda v bodočnosti. Edini res konkretni uspeh te konference je bil ta, da je ustvarila pogoje, po katerih bodo Američani jutri poskusili vsiliti poleg drugih tudi »diktaturo kruha«, da bi postali na ta način neomejeni gospodarji položaja, o katerem si utvarjajo, da ga bodo lahko ustvarili, če bodo zmagali v sedanji vojni.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE

Svečanosti ob pogrebu admirala Jamamota

K žari s pepelom pokojnika je bil položen tudi Ducejev venec

Tokio, 5. jun. s. Danes je bil svečan pogreb admirala Jamamota. Pogrebni sprevod je šel od Pomorskega kluba po mestnih ulicah v park Hibija med dvema gostima vrstama žalujočega ljudstva, ki je počastilo junaka. Žaro s pepelom, na kateri je ležala admiralova uniforma, so vozili na topovski lafeti, ki so jo vlekli mornarji in pred katero so stopali častniki s pokojnikovimi odlikovanji, med njimi z znaki Savojskega vojaškega reda in z Železnim križcem s hrastovimi listi.

V sprevodu so korakale izbrane edinice mornarice in vojske pod poveljstvom generala Kenia Doisare, vrhovnega poveljnika vzhodne obrambne vojske. Ob prihodu v park Hibija so žaro postavili na poseben oder, nakar je bila pogrebna svečanost po šintoističnem obredu. Ko je ob 10.50 min. predsednik Tojo počastil velikega admirala in se poklonil njegovim ostankom, je zavladala po vsej deželi minuta molka. Pogreba so se udeležili zastopniki cesarja in cesarice, kakor tudi cesarice matere in cesarskih princev. Nadalje so bili navzoči admiralova družina, člani vlade in diplomatskega zbora.

Po obredu se je pogrebni sprevod na novo sestavil in došel proti pokopališču Tami, kjer bo pokop.

Po vsej deželi in v zasedenih ozemljih Kitajske ter Južnega morja so bili svečani pogrebni obredi v spomin junaškega admirala.

Tokio, 5. jun. s. Na pogrebnih svečanostih za junaškega admirala Jamamota, ki so imele značaj prave narodne apoteoze, so sodelovali tisoči Japoncev, ki so v tišini spremljali pogrebni sprevod do parka Hibija, kjer so v šintoističnem svetišču položili žaro z Jamamotovim pepelom. Blizu katafalka, okrog katerega so razpostavili drevesca očiščevanja, ki jih je poklonila cesarska rodbina, so položili velik Ducejev venec. Po šintoističnem obredu so pepel v spremstvu zastopnikov oblasti, diplomatskih predstavnikov in Oboroženih sil, kakor tudi neskončne množice ljudstva prepeljali na pokopališče Tama, kjer bo počival ob strani pepela velikega admirala Toga.

Tokio, 6. jun. s. Mornariški minister Šimada je v radijskem govoru na narod ob pogrebu admirala Jamamota izjavil, da je japonska mornarica bolj kakor kdaj trdno odločena boriti se do kraja proti Anglosasom. Poudaril je, da se bodo junaških dejanj admirala Jamamota, s katerimi so bili zadani odločilni udarci angleško-ameriški mornarici ob pričetku vojne, spominjali vsi japonski mornarji in čeprav je Jamamota mrtev, bo njegov duh večno živel v srcih vseh Japoncev. Mornariški minister je tudi podčrtal, da je Jamamota, ko je poveljeval svoji mornarici v prvi črti, sledil izročilu admirala Toga, ki je v bitki pri Čušimi skupno s svojimi možmi izvršil svojo dolžnost v bitki. Šimada je izjavil, da je borbeni duh, ki preveva japonsko mornarico, činitelj, ki bo privedel do končne zmage. Oficirji in mornarji mornarice so pod poveljstvom admirala Koge odločeni zaključiti poslanstvo, ki ga je pričel umrli admiral, ter doseči popolno zmago v vojni za veliko Azijo.

Japonski letalski napadi na kitajska oporišča

Šanghaj, 5. jun. s. Po vesteh iz Čungkinga so japonska letala bombardirala sovražne postojanke ob južnem obrežju Rumene reke. Druge močne skupine japonskih letal so napadle sovražne skupine v Mengiinu, Kungšienu, Kvangvuju, Jerišihu in Siaoji, ki leže v severnem delu pokrajine Honan.

Nanking, 5. junija s. Poročajo, da je bilo od 20. do 31. maja v okrožju južno od Fiuja in Jangceja, kjer je japonska poletna ofenziva v polnem razmahu, sestreljenih pet sovražnih lovcev. Eno izmed letal je bilo 28. maja sestreljeno med sovražnim napadom na Jusuv, dve pa sta bili uničeni pri gori Cekamlogu, 33 km zapadno od Ičanga.

Resnica o ameriških izgubah na Attuju

Tokio, 5. jun. s. Izjave ameriške vlade o izgubah na Attuju so v skladu s sistemom te vlade, po katerem se skuša ublažiti teža izgub. Ameriški mornariški minister je naprej objavil, da število ameriških ubitih ali ranjenih vojakov ne preka ša 600. Potem se je to število dvignilo na 1535, obenem pa so zatrdili, da je padlo 1791 Japoncev. S tem so hoteli očitno z lažjo dokazati, da so bile japonske izgube večje kakor ameriške. V resnici je na Attuju padlo ali bilo ranjenih 6000 Američanov, kakor je izjavil japonski glavni stan.

Deveta „Dobra knjiga“,

ki izide v prvi polovici meseca junija, bo roman ALBE DE CESPEDES:

„NAZAJ NI POTI“

(»Nessuno torna indietro«).

S tem romanom si je mlada italijanska pisateljica pridobila svetovno slavo. V nekaj letih, odkar uživa v svoji domovini priljubljenost pri občinstvu in priznanje kritike, je bila ta nenavadna knjiga prevedena v devetnajst jezikov, kar zgovorno priča, da odgovarja željam in okusu sodobnega bralca. Pestrost oseb in raznovrstnih dogodkov, ki se odigravajo v najrazličnejših okoljih, delata to knjižno novost že na zunaj privlačno. Povsod je vidna tista redka sposobnost, da se zna avtorka omejiti na bistveno in zadeti značilno, kar povzroča, da ima čitatelj najgloblji užitek.

Knjiga je od začetka do konca pisana z osvajajočo, lahkotno, svežo virtuoznostjo, z ostroumnim psihološkim opazovanjem in z jasnim etičnim občutjem. Roman nam odkriva ne le zanimiv pisateljski temperament, temveč tudi tisto, kar bralci zmeraj instinktivno iščejo: slikovit svet in skupino ljudi v vrtincu življenja in usode.

Naročite se na romane DK!

Da se mleko ne pokvari

Ni nam treba ponavljati, kako izredno občutljivo živilo je mleko, ker se zelo rado pokvari. Svetloba, mraz ali toplota in živi organizmi lahko mleko v neugodnih razmerah spremene tako, da se skisa ali zasiri ter s tem izgubi najboljše značilnosti sladkega mleka izpod krave.

Pri zbiranju mleka je treba paziti, da je vse mleko *čisto, zdravo in sveže*. Že en sam liter nakisanega mleka lahko pokvari največjo množino mleka, ker se mlečno kislinske bakterije množe izredno naglo. Te bakterije namreč povzročajo kisanje mleka. Da se prepreči okužba mleka z bakterijami, je potrebno, da lastniki krav pridobivajo mleko *snažno in ga takoj po molži ohlade*.

Da ohranijo mleku svežost, morajo sedaj po oblastvenih navodilih mleku po vseh podeželskih zbiralnicah dodajati popolnoma neškodljivi vodikov prekis. Ta neškodljivi dodatek se v mleku razkroji v vodo in v prosti aktivni kisik, ki uničuje glivice. Z večletnimi praktičnimi poskusi po velikih mestih Italije je bilo ugotovljeno, da je to sredstvo zdravju popolnoma neškodljivo in tudi ne spreminja vitaminske vsebine in okusa mleka.

Razen kmeta, ki proizvaja mleko, zbiralnih mlekarn in prodajalnic so pa tudi gospodinje poklicane, da sodelujejo pri ohranjevanju dobrega mleka, čeprav nimajo prej navedenega neškodljivega vodikovega prekisa. Najprej morajo paziti na snago, da je posoda, v kateri dobivajo mleko v mlekarni, vedno skrbno osnažena. Umiti jo morajo z vrelo vodo, ki ji pridajo malo sode, nato pa posodo splaknejo s tekočo vodo. Ko prineso mleko domov, ga morajo *takoj in naglo zavreti*. Mleku namreč zelo škoduje mlačna toplota okoli 20 do 35° C ter je zato postavljanje mleka po toplem štedilniku škodljivo. Takoj ko mleko zavre, ga moramo *hladiti* in šele dobro ohlajenega shraniti na hladnem in zračnem prostoru. Ponev ali lonec, kjer je mleko zavrelo, moramo takoj postaviti v drug večji, z mrzlo vodo napolnjeni lonec ali posodo ali pa kar v vodovodno školjko, skratka mrzlo vodo moramo tako dolgo menjati, da se mleko ohladi čim prej. Med tem je treba mleko večkrat premešati, da se hitreje ohlaja. Šele hladno mleko pa smemo shraniti v snažnem in hladnem prostoru.

Z Gorenjskega

Skrb za borovnice. Nemški državni gozdarski mojster je izjavil, da se mora v čim večjem obsegu spraviti in za ljudsko prehrano ukoristiti letošnji donos gozdnih sadežev, zlasti borovnic. Da se dobi pregled o velikosti letine in možnosti nabiranja, so dobili vsi gozdni uradi nalog, da o tem poročajo, in sicer tudi oni državni gozdovi, ki imajo nad 500 ha površine.

Spodnja Štajerska

Starostno zavarovanje. Prijave za starostno zavarovanje, ki ga je na Spodnjem Štajerskem predpisal šef civilne uprave, se morajo izvršiti do 1. junija. Listi objavljajo podrobna navodila.

Mariborsko življenje. V drugi polovici maja je stanovski urad v Mariboru zabeležil 103 porode (23 več kakor prejšnjega polmeseca). Rodilo se je 46 fantkov in 57 deklic. Umrlo pa je v istem času 50 oseb (prejšnji polmesec 55), od tega 33 moških in 17 žensk. Mrtvorojenih je bilo v maju samo še 7, v aprilu pa 11. Porok je bilo sklenjenih 23.

Iz Slovenske Bistrice poročajo, da je bilo v maju 16 porodov, 5 smrti in 7 porok. Poročili so se: Jožef Musek in Marija Čelanova, Valentin Zmogavec in Regina Dušejeva, Franc Führer in Marija Gošnikova, Jožef Šajtegel in Marija Žibertova, Avgust Stepišnik in Rozalija Osu ter Janez Vidmar in Liza Robnikova. — Na Pragerskem so se poročili Jožef Lah in Marija Marčičeva, ter Herman Dajčman in Marija Brenčičeva, na Laškem pa Martin Zupan in Marija Lovrenčakova.

Iz Srbije

Nova uredba o gradnji cest. Vlada je izdala novo uredbo o gradnji, vzdrževanju in popravilu javnih cest s pomočjo obvezancev nacionalne službe dela za obnovo Srbije. Med javne ceste spadajo vse državne, okrajne, občinske, šumske ter dovozne ceste k železniškim postajam in pristaniščem. V poštev za delo pridejo vsi obvezniki nacionalne službe dela za obnovo Srbije od 17. do 45. leta.

Uredba o odgovornosti občinskih samoupravnih organov. Srbska vlada je izdala uredbo, po kateri mora vsakdo, ki je postavljen za župana ali občinskega odbornika, to dolžnost prevzeti in vestno izvrševati. Kdor bi brez opravičenega razloga odklonil prevzem dolžnosti, bo kaznovan s prisilnim delom do enega leta ali s koncentracijskim taboriščem od 3 mesecev do enega leta, v težjih primerih bo postavljen pred naglo sodišče.

Skladatelj Stevan Hristič direktor beograjske opere. Znani srbski skladatelj Stevan Hristič je bil že od leta 1925 do 1935 direktor beograjske opere, nakar je bil imenovan za glasbenega šefa in dirigenta beograjske radijske postaje. Sedaj je zopet postavljen za direktorja opere v Narodnem gledališču.

Akcija za zimsko pomoč je pod vodstvom osrednjega odbora za ZP dala naslednje rezultate: nabralo se je v Beogradu in ostali Srbiji brez Banata 72,924.905 Din, od tega je Beograd sam dal blizu 31 milijonov Din. Od nabrane vsote so dobili reveži v Srbiji v raznih oblikah 63,735.435 Din, ostalo pa vojni jetniki. Akcija je trajala od 4. oktobra do 31. marca 1943.

Nova ureditev delovnega časa. Vojaški poveljnik za Srbijo je izdal uredbo, s katero je za nameščence v gospodarskih podjetjih in upravah vseh vrst določen delovni čas na najmanj 8 ur dnevno, odnosno 48 ur tedensko. Vsakdo lahko število delovnih ur po potrebi zviša, za njih znižanje pa je treba predhodnega pristanka vojaškega poveljnika. Zabranjeno je tudi kupičenje delovnih moči.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

„Prima linea“

Najnovejša številka glasila Zveze borbenih fašijev v Ljubljani z dne 5. t. m. ima zopet zelo pestro vsebino. Kakor vselej je tudi to pot opremljena z zanimivimi slikami in karikaturami, ki deloma neposredno pojasnjujejo besedilo člankov.

Na prvi strani so pod geslom »Služimo Stranki«, ne pa Stranka nam!« objavljeni naslelnji članki: Življenjske množice (Rino Bruni), Vojna in narod (Enzo Casaburi), poleg več beležk proti partizanom. Na drugi strani razpravlja znani pisec Gian Luigi Gatti o balkanskih problemih in sicer to pot o zvezah z Adriaticom. Leonardo Paradiso piše o komunističnih zločinih na Balkanu. Tudi na tej strani je nekaj beležk proti partizanom. Tretja stran je posvečena kulturi. Jusik Achratian piše o pesniški zbirki Salvatoreja Quasimoda, ki je izšla lansko leto. F. di Giammatteo objavlja nekaj kritičnih pripomb k zgodovini kinematografa in k novim filmom. Walter Pozzi pa piše o razstavi slik Cesareja Andreonija. Na tej strani je objavljena tudi reprodukcija Semeghinijeve »Studije«. Četrta stran je posvečena prispevkom bojevnikov: poiporočnik Giorgi piše o »Enotnem bojišču«, podporočnik Nicola Enrichens o »Ameriškem prijateljstvu«, podporočnik Cataldi pa je prispeval članek »Mrtvi so živi!« Sledi še članek skvadrista Minorettija. Peta stran prinaša običajna poročila iz delovanja borbenih fašijev v Ljubljani in pokrajini. Na šesti strani objavlja Regdo Scodro članek »Evropska ideja se poraja v boli«, Aurelio Pomante pa članek »Slovenska mati«.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Ponedeljek, 7. junija: Zaprto.

OPERA

Ponedeljek, 7. junija, ob 18: **Seviljski brivec.** Gostovanje Liane Cortinijeve in Gina Bechija, članov rimske Kraljeve Opere ter dirigenta Arturja Lucona. — Izven.

*

Za gostovanje Liane Cortinijeve, Gina Bechija in Arturja Lucona v »Seviljskem brivcu«, v ponedeljek 7. t. m. so vse vstopnice razprodane.

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 6. JUNIJA 1943-XXI

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Plošče; 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Valčki. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Orkester vodi dirigent Petralia. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec; glasba za godalni orkester. 14.45: Pisana glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 17.15: Koncert kmečkega tria. 17.35: Pesmi in napevi. 19.00: »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.40: Lirična prireditev družbe EIAR: »Otello« — uglasbil Verdi. V odmorih: a) predavanje v slovenščini; b) zanimivosti v slovenščini; c) poročila v italijanščini.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik štev. 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. **Kruh** iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; **testenine** iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna **pšenična moka** 2.70 lire; enotna **koruzna moka** 2.20 lire; **riž** navadni 2.70 lire; **fižol** 6 lir za kg.

2. **Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter**; **surovo maslo** 28.40 lire za kg; **slanina** sojena 19 lir za kg; **mast** 17 lir za kg.

3. **Kis**, 4% vinski 6.35 lire za liter.

4. **Mleko** 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.

5. **Sladkor:** sladkorna sipa 8.25 lire za kg v kockah 8.35 lire.

6. **Mehka drva**, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot, mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; **trda razžagana drva** 40 lir za stot, **enotno mil°**, ki vsebuje 23—27% kisline 4.10 lire za kg.

Sončna in živahna nedelja

Ljubljana, 6. junija.

Za današnji praznik Zedinjenja Italije in njene ustave se je Ljubljana okrasila z državnimi zastavami.

Nedelja se nam je prismejala s krasnim, vedrim jutrom. Spet imamo po zadnjem dežju prijazno vreme. Včerajšnja sobota je bila spet prav sončna in prijetno topla; toplomer je zabeležil 20.4 stop. C. Večerno nebo je bilo brez oblačka in sta se nam v izredno lepi, svetli sosesčini kazala Večernica in Jupiter. Noč na nedeljo je bila sveža, barometer se je dvignil na 770 mm. V nedeljskem jutru smo zabeležili 7.8 stop. C. Zelo zgodaj je posijalo sonce, ki so ga zadovoljivo pozdravljali zgodnji izprehajalci in pa številni verniki, hiteči k prvemu opravilu. Vse dopoldne je bila Ljubljana živahna, srečevali smo spet mnogo belo oblečenih prvoobhajancev. Umetnostne prireditve so bile zadovoljivo obiskane. Kopalna sezona se je zlasti danes spet poživila. Po tivolskem parku se je vse dopoldne razvijala velika promenada. Za zaključek praznične dne je priredila vojaška godba v tivolskem parku promenadni koncert z izbranim sporedom.

Objave

u— **Dva zanimiva gledališka večera.** Maturanti državne klasične gimnazije so pripravili ljubiteljem gledališke umetnosti dva zanimiva gledališka večera. V ponedeljek, 7., in v petek, 11. t. m., obakrat ob 19. uri uprizore v frančiškanski dvorani Sofoklejevo tragedijo »Kralj Oidipus«. Sofoklej je bil rojen leta 496. pr. Kr. blizu Aten kot sin bogatega očeta. Že v zgodnji mladosti je bil ponosen na svojo domovino, ki je takrat otela helensko svobodo in kulturo pred barbarsko silo. Razvil se je v izredno nadarjenega umetnika in napisal 123 dram. Med najboljša njegova dela spada prav »Kralj Oidipus«.

E. I. A. R. — Radio Ljubljana

Parliamo l'italiano

Tu natisnjeno besedilo je samo ključ za vse one, ki slede pouku italijanščine po radiu. Italijanske ure so na sporedu ob ponedeljkih in sredah za začetnike, ob petkih pa za tiste, ki že imajo gotovo predznanje, vedno ob 19. uri.

IMPERFETTO DEL CONGIUNTIVO

pag-are	**cred-ere**	**sped-ire**	**av-ere**	**essere**
pag-assi	cred-essi	sped-issi	av-essi	fossi
pag-assi	cre1-essi	sped-issi	av-essi	fossi
pag-asse	cred-esse	sped-isse	av-esse	fosse
pag-assimo	cred-essimo	sped-issimo	av-essimo	fossimo
pag-aste	cred-este	sped-iste	av-este	foste
pag-assero	cred-essero	sped-issero	av-essero	fossero

TRAPASSATO DEL CONGIUNTIVO

pagare	**credere**	**spedire**	**avere**
avessi pagato, ecc.	avessi creduto, ecc.	avessi spedito, ecc.	avessi avuto, ecc.
arrivare	**correre**	**partire**	**essere**
fossi arrivato,-a, ecc.	fossi corso,-a, ecc.	fossi partito,-a, ecc.	fossi stato,-a, ecc.

PERIODO IPOTETICO

Se tu seguissi il mio consiglio, certamente **guariresti.**

Se tu avessi seguito il mio consiglio, certamente **saresti guarit°.**

ESEMPI

Se studiassi, imparesti. — Se potesse, pagherebbe. — Se avessi gli occhiali, saprei leggere. — Se non lo avessi veduto coi miei occhi, non l'avrei creduto. — Avremmo più amici, se avessimo denaro. — Se lo avessi saputo, non gli avrei detto nulla. — Se non fosse stato così tonto, non si sarebbe lasciato ingannare. — Se lo avessi invitato e l'avessi ben accolto, me ne sarei fatto un amico. — Anche se tu ridessi di me, non me ne importerebbe nulla. — Non durerebbero a lungo le dispute, se l'errore fosse da un solo lato. — Sarei certo imprudente, se chiedessi di più. — Se dici questo, sbagli. — Se farò qualche cosa, ti avviserò in tempo. — Se è sincero, dirà di no. — Se fossero partiti ieri, avrebbero avuto bellissimo tempo. — Non saresti così credulo, se avessi più esperienza. — Se avessi previsto tante difficoltà, non sarei venuto. — Si potrebbe costituire una società, qualora fosse bene finanziata. — L'avrei aiutato, a condizione che mi avesse dato qualche garanzia. — I soldi te li presterei volentieri, a patto che tu me li rendessi.

ESERCIZI

Traducete: Če bi jaz to vedel. — Če bi bili mi to vedeli. — Če bi one to vedele. — Ako bi ga bili vi imeli. — Če bi jaz bil tam (ci). — Ako bi bil ti mogel. — Če bi se me ne bal (temere). — Če bi me imela rada (voler bene a). — Če bi deževalo. — Če bi bili prišli. — Če bi prišel. — Če ne bi padla. — Ako bi mu pisal. — Če bi šli. — Če bi hodili. — Če bi ji bili rekli. — Če bi mi spali. — Če bi ti pobegnil. — Če bi bili šli z doma (uscire). — Četudi (quand'anche) bi ti to hotel. — Tudi če bi mogel.

Če bi me izpraševali, vem, kaj bi odgovoril. — Kolikim neprijetnostim (dispiacere) bi se bil izognil (evitare una cosa), če bi me bili opozorili (avvertire). — Če bi vedel, bi povedal. — Ne bi bil padel, če bi ga bil podprl (sostenere) pravočasno (a tempo). — Ako bi nas videli tukaj, kdo ve, kaj bi rekli? — Če ne bi stanovali (starestessi) tako tako daleč, bi pogosteje (spesso) prihajal k vam (venir a trovare). — Če bi ga ti bolje poznal, ga ne bi sodil (giudicare) tako strogo (severo). — Bolje bi bilo, če bi mogel priti tudi jaz. — Če bi čitali počasi (adagio), bi čitali mnogo bolje. — Če bi bil predvidel (prevedere) toliko težav, ne bi bil prišel. — Ako bi bil prišel prej (giungere prima), bi bil videl čudovit (meraviglioso) sončni zaton (tramonto). — Jako (ben) nevljudni (scortese) bi bili, če bi bili odšli, ne da bi vas pozdravili. — Če bi bil gotov (certo), da (di z nedol.) vas ne motim, (disturbare), bi jutri prišel k vam. — Ako bi gospodična hotela ostati, bi slišala (udire) koncert po radiju (alla radio). — Spremil bi te, če ne bi bilo tako pozno. — Če ne bo danes, bo jutri. — Če bi ji bil pisal pred štirinajstimi dnevi, bi ti bila danes že odgovorila. — Ako bi imeli družbo, bi čas minil hitreje. — Kakšno veselje, če bi prišel tudi on! — Če boš prišel tudi ti, nas bo pet (essere in cinque).

SPORT

Službene objave

iz urada CONIa

Lahkoatletska zveza v Ljubljani

Objava št. 12. Ljubljana 4. junija

Včlanjeni klubi. Dosedaj so včlanjeni v zvezo naslednji klubi: moške sekcije: Ilirija, Planina, Hermes, Vič, Gill in damske sekcije: Hermes, Dopolavoro iz t. t.

Sprememba tekmovalnega koledarja: Zaradi popravil na sportnih igriščih za lahko atletiko se koledar tekmovanj spremeni kakor sledi: klubska moška prvenstva so preložena od 6. junija na **20. junij.** — Tekmovanje na dan **12. junija** je odpovedano. — **4. julija** — damska klubska prvenstva in izločilno moško pokrajinsko tekmovanje na 100 m. — Pokrajinska juniorska prvenstva so preložena od 20. junija na **11. julij.** — Prva preizkušnja klubskih prvenstev (tekmovanje v skupini A) bo namesto 18. julija **1. avgusta.** — Damsko tekmovanje za prvenstvo Ljubljane ostane nespremenjeno na dan **25. julija.**

Tekmovalne številke. Pri vseh tekmovanjih morajo imeti tekmovalci pripete startne številke na prsih, le pri tekih do vključno 200 m morajo imeti številke na prsih in hrbtu. Če prireditelj ne bi imel dvojnikov številk, imajo lahko tekmovalci samo eno številko, vendar jo morajo tekmovalci nositi na hrbtu.

Kaj so sklenili na zadnji seji NZ?

Na zadnji seji Nogometne Zveze so bile verificirane vse prvenstvene tekme pretekle nedelje, med njimi torej tudi drugorazredna prvenstvena tekma med Mladiko in Žabjakom, ki se je, kakor znano, po zelo burnem in nesrečnem poteku ter v nezadovoljstvo vseh prisotnih končala neodločeno 4 : 4. Dalje je bilo objavljeno, da se bo nekaj igralcev, ki so se pregrešili proti pravilom v tekmah zadnje nedelje, moralo zagovarjati zaradi tega in so bili v zvezi s tem do nadaljnjega suspendirani. Na zaslišanje so povabljeni Keržič (Mladika), Baumgartner in Sajovic (Žabjak) in Nagode Drago (Dopolavoro t. t.). Posebej je bil na isti seji kaznovan z ukorom še igralec Dopolavora t. t. Aleksander Kralj.

Slednjič je bilo za vse nogometne tekme verificirano igrišče SK Mladike na Kodeljevem.

Prvenstveno tekmovanje bo zdaj počivalo do 20. t. m., ko se bo spet nadaljevalo z naslednjimi tekmami: v **I. diviziji** Ljubljana — Hermes, v **II. diviziji** Mladika — Vič, med **rezervami** Mars — Mladika, Vič — Ljubljana, Korotan — Dopolavoro t. t. in Žabjak — Hermes ter med **mladino** Dopolavoro t. t. — Hermes, Ljubljana — Žabjak in Vič — Mladika.

V nekaj vrstah

Švedski kralj Gustav, ki bo dne 16. t. m. dopolnil častitljivo starost 85 let, je bil zmerom velik prijatelj sporta in se je tudi sam skoraj do zadnjega aktivno udejstvoval v njem, predvsem na teniških igriščih. V zvezi s tem visokim življenjskim jubilejem pripravljajo švedski sportniki svojemu sivolasemu vladarju nenavadno presenečenje. V njegovo počastitev so izdali bogato častno knjigo, ki jo bodo kralju prinesle tri posebne stafete iz raznih smeri države v Stockholm. Stafete, v katerih bo moral vsak »kurir« preteči progo do 5 km, so se že dne 1. t. m. začele pomikati in bodo dne 16. t. m. prispele v Stockholm.

Pri nemških tableteniških prvenstvih, ki so bila v nedeljo odločena v Bratislavi, je nastopil tudi štajerski okrožni prvak, Celjan Edi Vrečič, ki so mu od vsega začetka pripisovali najlepše nade na uspeh. Mladi Celjan se je držal prav korajžno in je med drugim porazil tudi luksemburškega prvaka Osterja, v zaključnem igranju pa so le prišli do besede bolj rutinirani igralci in je tudi letošnji nemški prvak ostal Dunajčan Wunsch.

V Skanderborgu na Danskem so imeli te dni atletsko prireditev, na kateri je eden tekačev (Niels Host-Sörensen) s časom 1:56.8 na 800 m dosegel drugi najboljši evropski rezultat letošnje sezone, pred katerim je še uspeh Šveda Lungrena z znamko 1:54.2. Italijan Lanzi je letos prišel »šele« na 1:57 in zavzema torej trenutno tretje mesto.

Kolesarske dirke v več etapah na večjem področju bodo letos skoraj v celoti odpravljene in preložene na poznejše čase. Edina dirka te vrste bo izvedena v Belgiji s tako imenovano »Vožnjo po Belgiji«, ki poteka baš v teh dnevih od 3. do 6. t. m. v petih etapah.

Najboljši italijanski teniški igralec Cucelli, ki je prav pred kratkim po prestopu Romanonija med profesioniste zasedel najvidnejše mesto v italijanskem tenisu, je moral takoj nato v Alassiju spraviti dva nepričakovana poraza. V singlih ga je v predzadnjem krogu v dveh setih izločil iz tekmovanja Canapele, v mešanem doublu pa je kljub temu, da je imel za partnerico večkratno prvakinjo Bossi-Ullstein, tudi izgubil proti dvojici Bologna-Rado.

ZAPLETLJAJI OKROG FORDOVE DEDIŠČINE

Smrt sina avtomobilskega magnata Henryja Forda Edsela bo očitno izzvala pravo krizo v velikem industrijskem organizmu, ki mu je on načeloval kot predsednik.

Kakor se je zdaj izvedelo, je Edsel Ford zapustil do 300 milijonov dolarjev premoženja, za katerega dediščino bi morali njegovi dediči plačati okrog 240 milijonov dolarjev ali približno 5 milijard lir državnih pristojbin. Ker veseli dediči v vsej naglici ne morejo najti te ne baš skromne vsote, da bi jo položili v državno blagajno, kaže vse tako, da bodo morali odstopiti del delnic Fordove družbe Ford Motor & Co, za katere seveda ne bo težko najti kupcev. Z druge strani pa ni verjetno, da bo stari Ford dovolil, da bi dei sinovih delnic prešel v tuje roke.

Umrli Fordov sin je bil lastnik 41% vseh delnic Fordovega koncerna. Nekateri ameriški listi so vrgli v javnost tudi domnevo, da je imel Edsel Ford že ustanovljeno posebno družbo za upravljanje lastnega premoženja, da bi se na ta način že v naprej zavaroval pred plačilom ogromnih državnih taks, če bi umrl.

Zgodovinska odkritja na Dolenjskem

Še eno pripombo nam navaja Pirkovič. V našem članku smo namreč zapisali: »Po mišljenju Milka Kosa je vsaj v prvih stoletjih slovenske naselitve težko prodirni pas gozdov od Save pri Mokricah pa tja do ribniške doline ločil naselitveni tok ob Krki od toka, ki je od hrvatske strani naselil Belo krajino in gornjo Kolpo.« V resnici pa so po Pirkovičevem Gorjanci taka prirodna pregrada, da ni n. pr. tostran opaziti nikakih jezikovnih vplivov z one strani. Tudi prebivalstvo se na meji nikoli ni mešalo. Ko je Pirkovič prec kratkim bolj na hitro pregledoval šentjernejske matične knjige, ki segajo 200 let nazaj, je opazil kot priseljenca s hrvaške strani le nekega Popoviča in najbrže tudi Pirkoviča, oba morda pribega ali uskoka iz Hercegovine ali Črne gore; v novem času se pa pridružita morda še dve imeni. Za priseljenca v nasprotno smer preko Gorjancev pa mu je znan le en primer. Gorjanci so tedaj demografsko res docela zaprta črta. Vendar pa Pirkovič ne izključuje, da je del šentjernejske doline v nasprotju s tem, kar pravi g. Milko Kos, poseljen z južne strani preko Gorjancev. Kaj ga navaja na to misel?

Tostran Gorjancev, torej na slovenski strani, srečujemo v okolici št. Jerneja prilastek: »hrvaški«: Hrvaška gora, Hrvaški brod itd. V starih matičnih knjigah pa je našel za sedanjo Dolenjo staro vas ime Kranjska stara vas, za sedanjo Gorenjo Brezovico ob cesti Novo mesto–št. Jernej, nekaj kilometrov pred št. Jernejem pa ime Hrvaška Brezovica. Kako je mogoče razlagati, da so včasih razlikovali med kranjskimi in hrvaškimi vasmi? Ena razlaga bi bila, da je v teh označbah star spomin na to, iz katere smeri je bila vas naseljena, iz Hrvaške ali severne strani. Da v dobi naseljevanja še ni bilo imen kranjski in hrvaški nas ne sme motiti, saj smo videli tudi pri mitu o kralju Pendirju, da se je na starodaven spomin pozneje pritaknilo ime Pendir. Gre zgolj za to, da je v folklornem spominskem gradivu vedno neko resnično jedro, pa bodi še tako drobno in skrito.

Če je pa Pirkovičeva razlaga imen kranjski in hrvaški za vasi pod Gorjanci dobra, pa Pirkovič pristavlja, da so bile te vasi naseljene še v dobi, ko na obeh straneh Gorjancev še ni bilo jezikovnih razlik, kajti v podgorju res ni opaziti nobenih hrvaških jezikovnih vplivov. G. Milko Kos bo tedaj moral nasproti Pirkovičevi nestrokovni domnevi, kakor to sam Pirkovič poudarja, postaviti bolj verjetno razlago ali pa bo moral nekoliko spremeniti svojo sliko o naseljevanju Slovencev tostran Gorjancev.

Končno pristavlja Pirkovič na našo razlago označbe »stari« (Stara cerkev, Stara fara itd.), da se je v teh krajih že ob prihodu Slovencev nahajalo kako selišče, da bi moglo to veljati tudi za Staro vas pri št. Jerneju. Tam so namreč res našli rimske grobove in jih je še najbrže več za sedanjo cerkvijo, ker je Pirkovič pred leti opazil, da je zaseka kolovoza napol odkrila enega od grobov. Zanimivo pa je in zato Pirkovič to stvar tudi omenja, da ve ljudstvo, za označbo »stari« drugo razlago: nekoč so bile uničene vse vasi, samo ena je po naključju ostala in ta je dobila ime »Stara vas«. Tako vsaj govori narod.

Ob koncu Pirkovič poudarja, da je vse te stvari podal sicer kot nestrokovnjak le zategadelj, ker so mu znana nekatera zanimiva dejstva, za katera je vedel še nekdo, ki je pa že v grobu in pa ker ne ve, ali bo čas prizanesel Kušljanovim orumenelim papirjem, popisanim z okorno roko kmeta-arheologa. Izjavlja pa, da bo vesel in hvaležen, če bodo strokovnjaki bolje razložili stvari, na katere on morda kot nestrokovnjak ne gleda prav. Če bo pa Kušljan s temi svojimi podatki doprinesel kako lastno kleno zrno k domači zgodovini, ker so pač vsi ti podatki v glavnem Kušljanovi bo pa Pirkovič še bolj vesel in ponosen na slovenskega kmeta, ki hodeč za plugom misli na velike stvari.

KURJA JUHA

Zdravnik pride k bolnemu kmetu na dom. Pregleda ga in naroči njegovi ženi, naj mu skuha dobro kurjo juho. Drugi dan pride spet pogledat, kako se počuti bolnik. Toda kmet mu potoži, da je začel bljuvati, čim je pojedel juho. Zdravnik se začudi in vpraša kmetico, kakšno juho je skuhala možu

— Kakor ste naročili, gospod doktor. Vzela sem lonček tople vode, prgišče otrobov, prgišče ovsa in še prgišče moke, da bo juha vendarle boljša kakor je za kure.

Nevarnosti v poklicu

Odklenil sem vrata, obrnil električno stikalo in — odskočil. Pred mano je stal mož s črno krinko na obrazu. Revolver je bil nameril name.

»Roke kvišku!« je dejal tiho, a razločno.

Seveda sem se uklonil njegovemu ukazu. Večkrat sem že razmišljal, kaj bi pač počel, če bi se meni pripetilo, kar se dogaja tolikim v povestih, romanih in v resničnem življenju. Ostal sem miren, le glas se mi je nekoliko tresel, ko sem ugotovil: »Tako ne bova dolgo vztrajala!«

»Prosim vašo listnico,« se je oglasil vljudno vlomilec.

»Ali smem v ta namen povesiti roke?«

»Ni treba! Saj mi dovolite, da si sam vzamem listnico! Tako! Hvala! In sedaj bodite tako dobri in pomagajte mi iskati dragocenosti.«

»Rad, gospod tat, toda pozabili ste malenkost, preden ste stopili v moje stanovanje. Nekoliko bi že bili morali pozvedeti o lastniku tega stanovanja. Tako vas pa moram razočarati s trditvijo, da niste mogli izbrati bolj neprilične osebe od mene. Jaz sem namreč — pesnik. Pri meni ne dobite dragocenosti razen tistih, ki še niso tiskane.«

Zdelo se mi je, kakor da je zažarel v očeh mojega nasprotnika dvom. Toda zgodilo se ni nič kaj takega, česar sem se bal. Nasprotno, revolver je povesil in ga vtaknil v žep za hlačami. »Zanašam se na vas,« mi je pokimal vlomilec, »vaša brezbrižnost ni pogum, a dokazuje, da po moji zaslugi ne morete postati večji revež kakor ste.«

»Hvala vam, kajti vsekakor ste merili name z revolverjem.«

»Z revolverjem brez naboja, gospod pesnik. Noben tat ne vznemirja rad sosedščine s strelom. Če bi bili ljudje boljši dušeslovci, bi se nikdar ne dali strahovati po revolverju v tatovi roki. Posebno ne v hišah, kjer so stanovanja tako tesno drugo ob drugem. Ali smem sesti, ali si smem prižgati cigareto?«

»Prosim, toda povem vam, tobačnica ni pristna. Dovolite mi vprašanje: kako neki ste prišli semkaj?«

»Bili ste sami tako prijazni in mi pustili duri odprte.«

»Nemogoče! Vrata so bila zaklenjena.«

»Motite se! Vaša vrata so odprta, komur bi se le hotelo vdreti v vaše stanovanje. Ključavnica, ki ste ji poverili nalogo, da čuva vaše stanovanje in vas, je nezvest čuvaj. Preveč preprosta je, preveč starinska. Vsak šolarček, ki se ponaša s ključkcem, lahko prekrši brez najmanjšega truda vaše hišno pravo.«

Skomignil sem z rameni.

»Jaz sam sem živi dokaz,« je nadaljeval vlomilec. »Dovolite, da vam vrnem listnico in se predstavim. King-Smith je moje ime, zastopnik sem »Universal«-ključavnice, patentovane po vseh državah. Vi, ki ne čuvate kdove kakega bogastva, bi se izmotali z majhnim stroškom, vam bi popolnoma nadostovala majhna »Mignon-univerzalka«. S tako ključavnico na vratih lahko mirno spite. Naša ključavnica« (in s svojega žepa je privlekel majhen seznam s slikami) »je kakor zvesta ljubica, ki se vda enemu samemu. Kadar koli sem kam vlomil, da prepričam ljudi, kako lahkomiselno izpostavljajo svoje imetje in svoje življenje nevarnosti, vedno sem žel največjo zahvalo in vsakokrat sem prodal najmanj eno ključavnico. Poglejte, gospod pesnik, ko sem bankovce in bisere tako lepo zložil vse na kupček, tedaj stopim pred lastnika in mu vtaknem tako rekoč nos v resnico. Poglejte, mu pravim, vse to tvori vašo zemeljsko lastnino, vse vaše bogastvo, ki ste si ga bili z velikim trudom in z uporabo vse svoje bistroumnosti v mnogih letih nabrali ... in vse to prepuščate prvemu, ki prihaja tod mimo? Ker se bojite malenkostnega izdatka, ki ni nič v primeri s tem, kar vam sedaj vračam? Naša ključavnica, ki je pravo čudo glede sestave in katere delovanje vam takoj razložim...«

Velikanski slap njegovih besed me je že poplavljal in zaman sem se mu upiral. Da se rešim, sem izkoristil prvi presledek, ko se je oddahnil moj nenavadni gost, in zajezil sem nekoliko veletok s hipnim vprašanjem: »Ali se vam, gospod King-Smith, ni pripetilo nikdar nič nevšečnega?«

»Samo enkrat«, mi je odgovoril zastopnik s komaj opaznim nasmeškom. »Nekoč sem vdrl v stanovanje neke gospe, lepe in mlade gospe. Ko je doumela, da sme prstane, zapestnice in bisere obdržati, jo je radost tako omamila, da se me je ovila okoli vratu in mi pritisnila dolg poljub, da... No, kaj hočete, že šest mesecev sva poročena. Z vsakim poklicem so združene nevarnosti!«

Madžarsko spisal G. Nazzo.

Mož, ki je najel sina

Bil je star, star in skop mož. Če so mu drugi dovolili, da jih spremlja, je tudi on šel ribe lovit. Govoril je le malo, zaužil živež brez besede kakor žival in bleknil le tu pa tam katero svoji ženi in to se je nanašalo le na ogenj v peči. Živel je z ženo v hiši, ki ni bila nič boljša od koče, v bližini Pollenseya na otoku Malorki. Živela sta sama, popolnoma osamljena v svoji ruševini. V hišici je bilo le najpotrebnejše pohištvo: nekaj stolov, miza, postelja in kupček krožnikov, domači izdelki iz gline, za katere so plačevali Američani tako mikavne cene, da so bili skoraj vse pokupili.

Njegova žena je bila bolna, težko bolna, in sicer že več let. Sedaj so ji bili dnevi šteti. Sedel je ob postelji in zrl z visečimi rokami in zamišljenimi očmi na goreča polena v peči. Žena je dobro čutila, da ne bo več dolgo in zato je zahtevala neprestano nekaj. Preden umre! Imela je sina, ki jo je kot mlad fant popihal z doma in se ni več vrnil. Sedaj je trajno popraševala po njem. Hotela ga je videti. »Stare ženske,« je renčal predse in zrl v ogenj, »so vse neumne. Gotovo je že več let mrtev. Zakaj neki ga hoče videti?!«

Bolnica je govorila dan za dnem le o svojem sinu, rada bi ga na vsak način še enkrat videla. Če bi ji bilo dano, da ga vidi samo še enkrat, svojega sina! In njen stari, spakedrani obraz je pri tem zažarel kakor zažari obraz ženske le pri spominu na njeno dete. »Vraga,« je zamrmral dedec, »meni je vseeno, je li živ ali mrtev. Gotovo so ga že pred leti kje ubili! Žal mi je, da tega sam ni storil!«

In dvignil se je in se odpravil, naslanjaje se okorno na svojo grčasto palico, proti Pollenseyu. Tu je srečal skupino zagorelih, divjih, mornariško oblečenih mož, ki so se naslanjali na zid in se razgledovali. Ostanki posadke raztreščenega majhnega španskega parnika, ki so se bili rešili na otok in čakali, da stopijo v službo na kakršni koli ladji. Starec je vedel, kdo so bili tujci, in je ubiral pot naravnost proti njim.

»Kdo izmed vas bi rad zaslužil deset peset?« je vprašal starec, motreč jih naslonjen na svojo grčasto palico.

»Vsi bi radi, dragi očka,« se je oglasil eden.

Starec si jih je skrbno ogledoval. Po njegovem mnenju niso bili zaupanja vredni Ljudje s celine! Nikaki otočani! A bili so inozemci in to mu je prišlo kakor nalašč. Bili so možje, ki so bili svet prevozili po vseh morjih in ki so gotovo govorili razne jezike. Pojasnil jim je položaj. Povedal jim je o sinu, ki je bil pobegnil z doma, in o stari ženi, ki umira in si želi videti še enkrat svojega sina. »Sedaj bi imel približno štirideset let,« je zamrmral predse. Še enkrat je preudaril približno starost vsakega posameznega.

»Zbežali smo pač vsi,« je odgovoril eden iz skupine in skomizgnil z rameni. »Kaj bi zahtevali od nas, očka?«

»Jaz bi hotel, da gre eden izmed vas z mano in se izda za najinega sina.«

»Za deset peset?«

»Več ne morem dati.«

»In ta naj bi potem pri vas ostal?«

Starec se je obrnil. »Ženska umre gotovo danes ponoči,« je odgovoril. »Ne vidi skoraj nič več — in njena želja je več ko otročja! Kar zahtevam, ni težko. In se zgodi le za to, da jo osrečim, preden umre!«

Možje so umolknili in se spogledali v zadregi.

»Katerega si izberete?« je vprašal končno eden.

Starec jih je pazljivo ogledoval. Dva, trije so bili približno enako stari, kakor bi bil njegov sin. Slednjič je pomignil enemu, ki je stopil smehljaje se naprej.

»Pojdiva!« je dejal izbrani možak. »Marsikaj sem že napravil v svojem življenju, toda izgubljenega sina nisem igral niti v ječi. Pri pravljen sem!«

Počasi sta se pomikala proti koči. Spotoma je prosil starec tujca, naj ne govori z ženko. Oslabela je v taki meri, da bi ga prav nič ne razumela. Ona bi rada sina samo videla, oziroma tistega, ki bo sina nadomeščal.

Ko sta prišla do cilja, je stopil starec v spalnico in rekel: »Marija, pripeljal sem ti Ivana — tu je!«

»Hvala Bogu!« je vzkliknila in obrnila svoj skoraj že ugasli pogled proti nebu. »Blažena Mati božja! Vedela sem, da mi ga pošlješ, preden umrem!« Debele solze so se ji ulile po licih. »Ivan!« je klicala, »Ivan! Moj mali, zlati Ivan!«

Obotavljaje se je stopil tujec v sobo in se sklonil nad posteljo. Ona je ovila svoje roke okrog njegovega tilnika in mu, poljubovaje ga in jokaje, šepetala nežne besede.

Dolgo časa sta vztrajala. Starec je bil že prej zapustil sobo, sedel k ognju, prekrižal roke nad palico in se zazrl v žerjavico.

»To svidenje pospeši njeno smrt,« je zagodrnjal predse. »Toda tako si je želela in umrla bo srečna.« Nato se je dvignil, stopil do peči in vzel iz skrivališča pri peči deset srebrnikov. Denar je stiskal v pesti, tudi ko se je vrnil na svoje prejšnje mesto in se zopet zagledal v zubelj.

Starka je umrla še tisti večer. Silno razdraženje je bilo dejanski pospešilo njeno smrt. Ko je vse minilo, je izročil starec možu zasluženih deset peset

»Hvala!« mu je rekel. »Umrla je srečna.«

V tem ga je zagrabil tujec za roko in uprl pogled v njegove oči. »Oče!« je dejal. »Ali me ne spoznaš?«

»Takoj sem te spoznal izmed vseh,« mu je odgovoril starec. »Tu imaš deset peset — in pojdi!«

Angleško spisal W. A. Sweeney.

POZABIL JE

»Obžalujem, gospod Rihar, gospod šef je odšel; pozabil je, da prideste danes popoldne po denar.«

»Mislite, da je res pozabil?«

»Da, da, sam je to povedal, ko je odhajal.«

IZ ITALIJANSKE LIRIKE:

Giovanni Pascoli:

Plovci*

Med nebom in zemljó, kjer lesk karmina
valove morske krog in krog objema,
klepečejo. Poletna zarja vnema
se v dalj. Nič zadei ni. Povsod modrina.
Pa vendar z vetrom nosi ta daljina
smeh glasen, ki narašča in pojema.

To plovci so: čeprav je vôda nema,
njih žlobudranja polna je gladina.
In zdi se kakor hrípav krik v večeru
mornarjev, ki prihaja v šum vodovja
ob urah, ko medlí in spet se zgôšča;
ko barke, v zlati ogenj na vsemiru
ujete, zibajo se sred valovja
v vrstàh po morju, oglájenem od lóšča.

Prevedel Janko Samec.

* Plovec = pepelno siv morski ptič, ki živi v Sredozemlju.

Iskre

Modrijan občuduje to, kar razume, bedak to, česar ne razume.

Dobro je biti svoje sreče kovač; boljše je biti mojster v svoji nesreči.

Molk je zlato, pa tudi besede so zlate.

Dostikrat je parket bolj umazan kakor ilovnat pod v bajti.

Sir misli, da je zaradi svojega vonja priljubljen.

Napake, ki jih pripoznamo, so najmanjše.

Čimbolj čisto je srce, tembolj svetle so besede.

Najtežji poklic je poklic zdravnika, ker se ob enem bojuje proti življenju in proti smrti.

Največji oderuh je usoda. Za minuto sreče zahteva dneve bolesti.

Navadno ocenjujemo ljudi po lastnostih, katerih nimajo, in ne po onih, katere imajo.

Petelin si ne domišljuje toliko na svoje perje, kakor ženska, ki ga nosi na svojem klobuku.

Marsikdo bi se sramoval svojih plemenitih dejanj, ako bi bil ljudem znan njihov — zakaj.

Mnogi so zato nerazdružljivi, ker se med seboj prepirajo.

Zračne gradove si vsak človek gradi v svojem slogu.

Sreča, ki nam nenadno pade v naročje, napravi luknjo v glavi.

So ljudje, ki bližnjega z rdečilom očrnijo.

Kjer je modri pogumen, tam je norec predrzen.

Kdor o napakah drugih govori, ta pozna samega sebe.

Marsikdo je črnogled zato, ker tudi drugim sonce sije.

(Biba)

MED FILMSKIMI DIVAMI

— Zakaj nagovarjaš svojo sobarico s »kolegico«?

— Hm, ali nismo tudi me začele svoje kariere kot sobarice.

ANEKDOTA

Potemkin

Potemkin je pravkar stopal navzgor po marmornih stopnicah carične palače ko novi ljubljenec ruske carice Katarine II., ko je srečal grofa Orlova, prejšnjega ljubimca.

»Kaj je novega?« ga je vprašal.

»Saj vidite,« je odgovoril Orlov, »jaz grem dol, vi pa gor!«

Böcklin

Slavni slikar Arnold Böcklin je imel nekoč na obisku znamenitega zdravnika. Ta je zelo hladno govoril o mojstrovih umetninah in nekaterim celó odrekel življenjsko možnost.

Böcklin se je pomenljivo nasmehnil in rekel: »Dragi gospod doktor, vse te moje slike bodo precej dalje živele, kakor vi...«

Goethe

Goethe je zahajal v prijazno gostilno. Tam je sedel pri steklenici vina in ga mešal z vodo. Nekoč je prišla v gostilno skupina dijakov, ki ga niso poznali in se spodtikali nad tem, ker je dobro vino mešal z vodo. Goethe jih je nekaj časa poslušal. Ko mu je bilo zadosti je vstal, izpraznil svoj kozarec, stopil k dijakom in jim rekel:

»Od same vode onemiš,
za to so ti ribe dokaz;
ol samega vina zboriš,
to vidim, gospodje, na vas;
nerad bi bil eno in tó,
pa vino namešam z vodó.«

Strmiški:

Uganka

Besed je pet.
Beseda vsaka črk ima po pet.
Imájo štiri zadnje črke
pri vseh besedah petih iste znake,
so torej si enake:

1.

Bori se čvrsto s pravico
in vsak ga poštenjak spoštuje,
ker tepe se zoper krivico,
le z zlom zato se on bojuje.

2.

Trgovec znan je iz Ljubljane,
ki sportno robo rad ti nudi.
Sportaš je znamke dobro znane,
pozna ga inozemstvo tudi.

3.

To kos je kuhinjske opreme,
ki zlasti se na kmetih rabi.
Poleti, ko je suho vreme,
se žejni kaj rad ž njim pobavi.

4.

Mrtvó njegovo je življenje,
živi v en dan, počasi umira.
Ne ve, ne zna, kaj je veselje,
le svojcem strašna je ovira.

5.

Povesti on domače piše,
po Témenici rad ribari,
Triepe lepo nam on riše.
Mar ni to fant od fare, ka-li?

•

Rešitev uganke pred tednom
Odpoklic,
poklic,
oklic,
klic,
lic,
I. C. (Ivan Cankar),

D. S.

Šopek tulipanov

— Klaričevi so propadli! Prodali so vilo in še nekaj pohištva. Preselili so se na periferijo. On, gospod Klarič, prej generalni zastopnik za gradbene stroje, zdaj postopa po cestah in išče zaslužka; njegova žena pa, ki je prej veljala za milostivo, je kar čez noč postala gospa! Saj veš, Ančka: kdor visoko leta... nizko pade! Pa tudi premlada je zanj! —

Tako je govorila služkinja Micka, ki je izgubila službo, odkar so propadli Klaričevi, svoji prijateljici, kuharici Ančki.

In Mickine besede so bile resnične.

*

Gospod Klarič hodi po cestah, da bi ujel kakšnega prijatelja, da bi ga poprosil, naj ga spravi v kakšno službo.

Njegova žena Milena dela sedaj vse sama. Venomer pa še misli na one čase, ko so še imeli vilo, ko je njen mož veliko zaslužil, ko je hodila v kino, gledališče, od frizerja do modistinje, od modistinje k šivilji in potem vsak dan v kavarno.

Pa je minilo. Edino zabavo ima, če jo pride obiskat njena zvesta sošolka, prijateljica Ada.

Pred tednom dni je Klarič odpotoval za delom. Milena je bila vesela njegovega odhoda, saj bo prosta in bo šla z Ado lahko v mesto, v Tivoli.

Minilo je že devet dni, njenega moža pa ni bilo domov.

Ko je Milena ravno pospravljala sobo, je močno zazvonilo.

— On je!... Je že doma... Da bi ga zlodej!... ji je brnelo v glavi, ko je hitela proti vratom.

— Kdo je?

— Klajnam se!

— Kaj hočete?

— Klajnam se, milostiva, prinesel sem te-le rože!

— A tako! Kdo pa jih pošilja?

— Ne smem povedati!

— No, le povejte!

— Ne smem! Klajnam se!

— Hvala lepa. O, kako lepo diše!

Odhitela je v sobo, poiskala vazo in položila tulipane v vodo. Vsedla se je in premišljevala, kdo neki ji je poslal tulipane, saj mož nima niti za cigarete.

Spet je zvonilo.

Zdaj je prišel! On je!

— Kdo je?

— Jaz!

— A ti, Ada, ti si! Ravno prav, da si prišla, dobila sem šopek tulipanov, pa ugibam, kdo mi jih je poslal, saj mož nima niti pare!

— Vem Milena! Mislim, da ti jih je nekdo poslal, ki želi s teboj znanja, ki te ljubi; morda je bogat, lep, mlajši od tvojega moža!

— Kako bi poizvedela, kaj misliš, Ada?

— Počakaj, se že domislim. Ah, kako so lepi!

— In kako lepo diše, ali ne?

— Milena, ta mora biti bogat, saj tulipani so dragi... Ugajaš mu in če bo tudi tebi, ko ga boš spoznala, si boš lahko ustvarila boljšo bodočnost! Saj tvoj mo...

— Tja, jaz mislim isto, on se ne bo nikdar več povzpel na takšno mesto, kjer je bil prej, vrh tega je pa že star; ta, ki mi je poslal tulipane, pa je gotovo mlad, bogat, lep, tako mi nekaj govori vest... bogve, kdo mi jih je poslal?

— H kateremu frizerju si prej hodila, Milena?

— K Martinčiču!

— Je mlad? Oženjen?

— Saj res! Ni oženjen, bogat je, mlad in še lep!

— No, morda je ta?

— Ne vem!

— Kam pa hodiš po špecerijo?

— Ah, kar tu nasproti k Barku!

— Mogoče je pa ta, tudi ta ni oženjen in ima dve hiši... Mogoče je ta?

— Ne vem, mogoče?!

— Kam si pa hodila kupovat blago za obleke?

— H Goslarju. Ta je ta, mlad je, bogat, neoženjen, ta je, ta!

— Ne vem, mogoče!?

— Kaj pa lastnik te hiše, ki v njej stanuješ? Saj si mi rekla, da je mlad in lep?

— Ta bo, ta bo, ta mi jih je poslal! Ta me vedno pozdravi tako smehljajoče in vljudno... Kako pa naj sedaj uganem, kdo od vseh teh mi jih je poslal! Veš, Ada eden izmed teh je gotovo — vest mi tako pravi...

— Veš kako napravi? Pojdi k vsakemu izmed teh, ki sva jih našteli, in se mu zahvali za poslane tulipane!

— Saj res! Tako napravim, potem bom pa že sklepala iz odgovorov, ali je pravi ali ni! In če bo, bom naprej že speljala, saj veš, Ada, da znam... saj sva stari prijateljici!

— Tako, da! Zdaj pa moram domov, in kar vnaprej ti čestitam, Milena, k boljši bodočnosti...

— Hvala, hvala! Torej jutri dopoldne grem za srečo, ti pa pridi popoldne, da ti povem!

— Dobro!... Milena! Těh rož pa ne imej v sobi na mizi. Kaj, če se vame tvoj starina?

— Saj res, prav imaš, pod posteljo jih bom dala. Na svidenje!

Ko je Ada odšla, je šla Milena v sobo, sedla na posteljo, držala tulipane v roki, jih božala in vonjala ter mislila kako bo že jutri spoznala svojega novega, bodočega moža: lepega... bogatega... mladega... Tako je sedela še pozno v noč. Ko je bila utrujena, je šla v posteljo, da zaspi! Toda dejanja današnjega dne so bila močnejša od volje. Uklonila se je. Premišljevala je, kako bo zanetila prepir, kako se bo potem ločila in vnovič poročila. Šele pozno je zaspala. Zjutraj je bila vsa izmučena od sanj, vendar je vesela vstala.

Skuhala je kavo, se oblekla in odšla pogledat za novim častilcem.

Kam najprvo? K špeceristu.

— Klanjam se, klanjam se, želite, smem postreči?

— Ne, hvala, govorila bi rada z gospodom Barkom!

— Kar v pisarno, gospa, saj je sam.

Potem v pisarni po pozdravu in ogovoru:

— Ah, gospod Barko, najlepše se vam zahvaljujem za včerajšnje tulipane! Kako sem jih vesela!

— Tulipane!? Jaz poslal? Nič ne vem o tem, morda je pomota!

— Ah, morda! Včeraj sem prejela šopek tulipanov, pa nisem mogla natančno prečitati imena na posetnici, ki je bila priložena.

— To bo pomota, gospa.

— Najbrže, oprostite!

— Nič hudega, gospa, klajnam se!

*

Pri frizerju. —

— Klajnam se, milostiva! Kaj pa danes? Trajno? Vodno? Manikirati?

— Ne, ne, gospod Martinčič, najlepše se vam zahvalim za...

— Kaj? Jaz, da sem komu kaj poslal? To je velika zmota!

— Nemogoče, na vizitki, ki je bila priložena, je vaše ime!

— Hu, to je podtaknjeno, to je grda šala!

— Že mogoče, oprostite!!

— Nič za to, klajnam se!...

In tako je bilo še pri trgovcu Goslarju.

Preostane še lastnik hiše. Ga že imam! On je, on! Saj je prav, saj je tudi najlepši izmed vseh.

*

— Je gospod lastnik te hiše doma? Rada bi nujno govorila z njim!?

— Ne, ni ga, pride šele zvečer!

— Dobro, naročite mu, naj se takoj zglasi pri meni, čim pride domov!

— Bom, zanesljivo! Bom! Zbogom!

*

Popoldne je spet prišla prijateljica Ada. Komaj ji je Milena vse razložila, da je edinole lastnik hiše poslal tulipane, je pozvonilo.

— Moj bodoči! je Milena zašepetala Adi v uho. — Bravo! Umaknem se v kuhinjo.

Ada je hitela v kuhinjo, Milena pa odpre vrata. — A ti si!?

— O! Draga ženkica, dober dan, kaj pa si, mucika, tako slabe volje?

— Saj nisem! Dela imam čez glavo, Ada je pri meni, težko mi je bilo, ker te toliko časa ni bilo.

— Ali, ljuba ženkica, Milenica, dolgo me ni bilo nazaj? Pa sem zato tudi postal generalni ravnatelj tovarn za kmetijske in lesne stroje tvrdke C. P. R.

— Res?...

— Kje je Ada? — V kuhinji!

— Povabi jo vendar, naj pride v sobo, a

Nekdanji velesejmi na Blokah

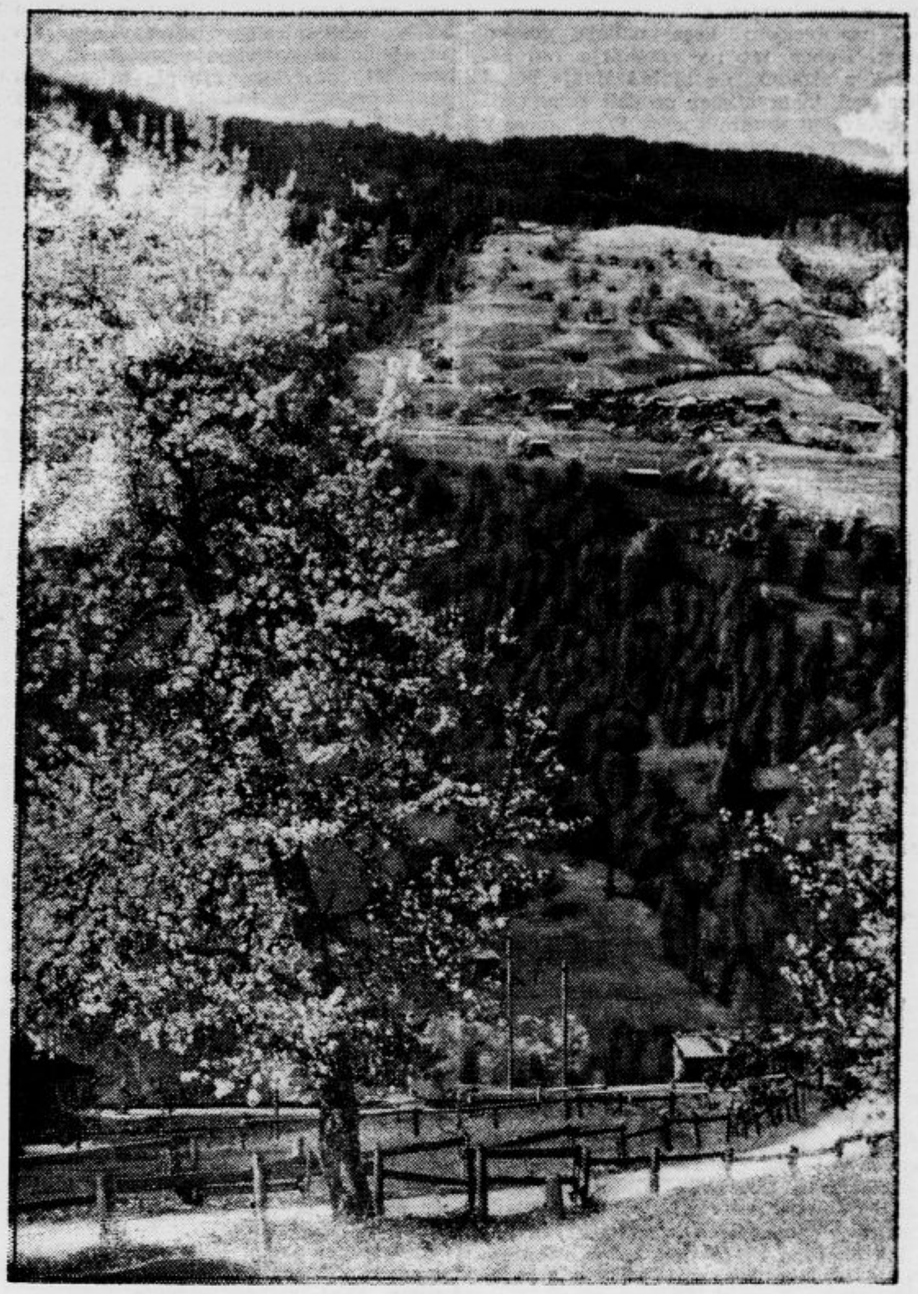

Vem, da bo ta ali óni pomislil: Bloke in velesejmi, kakor telička in konjsko sedlo! Pa bi se premislil, če bi mogel govoriti z rajnkimi Popoviči, Javorniki in še starejšimi ljubljanskimi mesarji pa tudi z mnogimi kramarji, klobučarji in naposled tudi z raznimi direktorji vrtiljačkov in celó cirkusov.

Toda kaj bi se štulil po nepotrebnem, naj govore rajši suhi viri, potem še-le pridem sam do besede!

Izvestja Muzejskega društva, letnik XVII, stran 43 izvajajo: »Leta 1477. marca 8. Dunaj. Cesar Frilerik povzdigne trg Lož v mesto, mu podeli novomeške mestne pravice, ribarstvo na Cerkniškem jezeru in okoliških vodah, **preloži letni sejem o sv. Mihelu od bloške cerkve, ki je bila po Turkih požgana, semkaj** (podčrtal poročevalec) in podeli . . .«

V Letopisu Matice Slovenske 1871, stran 61, četrto poglavje, piše Janez Pasapat o Turkih na Kranjskem: »Medtem ko potrebni oddelek (Turkov) naropano blago in vjete kristjane odžene v Bosno, se vrne drugi oddelek skozi Kočevje in Ribnico na Bloke in Cerknico, kjer povsod ropajo po več dni. Na dan sv. Lenarta (6. novembra 1476) se izgube čez Grobniško polje v Bosno, tirajoč nad 20 tisoč glav živine s seboj. Kak« polom, kakšno razdejanje! Ni bilo menda družine, ki ni žalovala po svojcu, ki je bil ubit ali pa je ječal v težkih verigah pod oblastjo krutega nevernika. Ni bilo družine, ki ni bolestno gledala na razvaline svojega imetja . . .«

Prihodnje leto (tedaj 1477, opomba pisca) je bil letni sejem o sv. Mihelu preložen v bližnji L o ž (zračna črta okoli 7 km, op. pisca), ki je postal to leto mesto. Na Blokah ni moglo biti semnja, ker je bila cerkev požgana, domovi razdejani in živina odgnana, v kolikor je niso poskrili.

V arhivu knezoškofijskega ordinarijata v Ljubljani berem pod št. 32 f 4P2/130 od 9. januarja 1821 poročilo profesorjev teologije Dagarina in Jerina o načinu, kako je bil 1821 javno razglašen za nedeljo 29. septembra sejem na Blokah.

Kakor poročata s svojega službenega potovanja na škofijski ordinarijat, sta prišla iz Ljubljane na potu v Ribnico na Bloke in sicer v soboto, tedaj na dan pred sv. Mihelom. Radovedna sta bila, kak je ta sejem, ker sta o njem že brala v Valvasorju pa tudi, ker so jima ljudje pripovedovali, da ima svoje posebnosti. Pririla sta se skozi množico ljudstva, ki »ga je bilo vse črno«. Na strehi neke ute, katerih je bilo »za celo mesto«, je stal na pol gosposko, na pol kmečko oblečen človek, ki se je s strehe dri na vse pretege. Pod uto pa je stal najbrž kak uradnik, ki je »gori suflíral«. Gornji je bil sluga, spodnji pa uradnik šneberške graščine.

Med drugim, kar sta slišala, sta si — baje skoraj dobesedno — zapomnila in poročala, kar ponavljam z vsemi morebitnimi napakami:

»She vezh vam pufti Shneberfka Komefija vun klicat, de, kar ta Shmihelfki foménj antizhe, bo dva dni dershau pó navadi; dánef zel' dan in jutro. — Pa jutro, 'ti je nedela, ne fmej nobeden prodajati ne sjutraj, kadar bo mafha in Pridiga, ne ob defetih med Andohtjo, ne popóldne per kerfhanfkim navuku; kdor bo takrat kaj prodajal, bo na shivotu fhtrafan. Jeft in fhe eden bomo šmeraj oltoli hódili. Zhe bomo ktiriga prodajat dobili, šamerkajte, bo meni bol, ko njemu. Po pervi mafhi pa nóter do defete, po defeti do kerfhanfkiga navúka in po kerfhanfkem navúku le prodajajte. Noben vam ne more brániti, in ne bo branil. Šomenj oba dva dni terpi.

Sdaj pa dobre vole bodite,
jejte in pite
pa náme ne pošabite.«

Profesorja sta odšla še tisti dan v Ribnico, drugi dan sta pa nazaj grede proti Ljubljani videla na sejmišču, da

so ljudje »prihajali ves dan in gonili živino na sejem ter prodajali — navzlic prepovedi — ves dan, tudi med mašo in krščanskim naukom.«

Še vire iz Valvasorja bi utegnil navesti, toda ga nimam več pri roki, zakaj svinjska gnjat mi je v teh časih bolj dišala, kakor ti in taki starinski špehi.

Zato torej bi prišel na vrsto zdaj jaz in moj spomin.

Z navedbo virov sem hotel dokazati, da je letni sejem o sv. Mihelu na Blokah bil že dolgo, dolgo pred letom 1476, ko je bila cerkev požgana in vsa bližnja okolica uničena, živina odgnana, ljudje razgnani, odpeljani, pobiti. Če sejem ne bi bil že takrat star in močno upeljan, se ne bi bil zanj brigal sam cesar, ki ga je — v stiski pač — moral preložiti za prihodnje leto 1477 v Lož. Sejem ni mogel biti kar kratko malo opuščen odnosno razpuščen, ker je bil za vso deželo in še daleč okoli velikega gospodarskega pomena, torej nekak velesejem, kar bom pa poizkušal v naslednjem zgovorneje razložiti in dokazati.

Nisem mogel iz virov ugotoviti, kedaj so takratna oblastva sejem o sv. Mihelu vrnila Blokam, vendar je verjetno, da že po nekaj letih, kakor hitro so se zopet vrnili mirnejši časi, da so pozidali požgano cerkev in porušene domove, da je porastla zopet mladina in — živina. Zakaj brez slednje ni bilo pravdanskega sejma. Vsekako je ta sejem oživel kmalu po turških vpadih v še večji moči.

Naj opišem ta bloški velesejem — zakaj tako ga bomo odslej nazival,

pa naj bo nevoščljivim Ljubljančanom všeč ali ne — kolikor mogoče natanko in sicer izza leta 1880., tedaj pred dobrimi 60 leti.

Na novski gmajni — v še starejših časih je bil sejem na polju med Fara in Novo vasjo, v najstarejših pa za cerkvijo na hribu Vidmu — na gmajni torej nad cesto, ki drži iz Ribnice in Loškega potoka čez Novo vas proti Cerknici in Rakeku, tam je bilo obširno sejmišče, katerega levi del je bil določen za živino, v središču za razna razvedrila, kakor vrtiljake in druge »komedije«, tik ob obeh straneh ceste so bili šotori z različno kramo, čevlji, klobuki, železjem in podobnim, na desni nad cesto in tja do podvrha Novskega hriba so pa bile same gostilne na prostem. Vsaka je imela svojo z žaganci in plahtami obito in pokrito lopo, ob strani mogočni parizarji, na njih polovnjaki z vinom, pod vozom sodčki raznega žganja, osobito dišeče rozolije, ki je bila v tistih časih tam v veliki modi, v ozadju kuhinja na prostem, velikanski kotli in svinjski lonci z govejim, svinjskim, telečjim in bravskim mesom, sevedá tudi kuretine ni manjkalo. Po jerbasih velike skladanice ajdovca v belo zavitega, pa tudi rženega, belega in maslenega kruha je bilo v izobilju. V sredini gospodar, gospodinja, natakarji in brhke natakarice z belimi prepasniki.

Ob lesenih, iz žiganic zbitih mizah pa pitje, petje, razlivanje božjega vinca, kričanje, pridušanje, bogosprimljanje, kreganje, ob poznih urah tudi nezgibni — tepež.

In takih gostiln smo naštéli tisto leto nad trideset. Prvijo, da lani je bilo kakšno leto še več. Iz vseh krajev obširne Bloške planote so se strnili tiste dni poklicni in posili gostilničarji na novski gmajni, da pogostijo številne sejmarje, ki so prignali govejo živino, konje ali drobnico naprodaj ali pa so prišli, da si kupijo žival, ki jo bodo čez zimo redili in z dobrim kupom spomladi zopet prodali, ali pa so prišli očetje in matere s svojimi za ženitev godnimi hčerkami, da bi jim poiskali na sejmu pripravnega, čim bolj petičnega ženina.

Razen kramarjev, klobučarjev, čevljarjev so se znašli na sejmu tudi lončarji in resetarji, da ne pozabim Istrijana, ki je vozil na svojem preprostem vozu velik sod vinskega kisa, hvaleč svojo robo: Kúpite, dobrega, hudega, kislega, kúpite!

Tudi ne smem pozabiti, da se je tiste dni pojedlo cele jerbase sladkega grozdja, iz katerega stiskajo rebuljo, zélena in tako slastna vina, da človeka kar po grlu žgaće.

Tudi razna zabavišča niso bila kar tako. Cirkus Fumagali starejši, razne komedije, vrtiljaki, čarovniki, 300 kil težka nedolžna deklica, žid s svojimi vragolijami . . .

Ne smem pozabiti starega zobodera. Pešast je bil, rdeč v obrazu, bolne oči brez trepalnic. V levici je nosil rdeče-pisan robec, v njem zarjavele klešče, v desnici zakrivljeno palico. Gorje, kogar je zagledal z zatečenim ali celo obvezanim obrazom. Kar s palico ga je potegnil k sebi, ga zgrabil z levico za vrat, z desnico mu pa segel v usta in — rsk! — zob je bil zunaj. Res da ni bil zmiraj pravi, ampak krvi je le nekaj odteklo in nehalo je boleti. Tarifa je pa bila pet starih krajcarjev za zob.

Uradno so v teh starih časih sejmarili, kakor smo čuli, dva dni, v resnici so pa kolovratili po sejmišču, zlasti po gostilnah, panoramah, ob vrtiljakih in drugih »komedijah« kar po ves teden, posebno če je bilo znosno vreme. Zakaj na Bloški planoti ni redkost, da zapade o sv. Mihelu že prav izdaten sneg.

Ampak glavnega še nisem povedal. Poglavitna kupčija se je razvijala na živinskem prostoru.

Bloški voli — sivci, ne morda kakšni kapini z neenakimi rogovi ali navadna suhljad z udrtimi lakotnicami — ti so bili že od nekdaj ponos kmečkega gospodarja, zlasti pa njegovih odraslih sinov,

Na Dolenjsko so hodili in tam izbirali in zbrali same lepe, mlade sivce z lepimi rogovi, jih gnali v domače hleve in jih redili, dokler niso bili zreli za Triestina ali celó za Pajarca. Do 300 in še več takih volov so priredili in jih prignali za Mihelovo naprodaj. Par lepo rejenih volov ni dosegel cene 300 goldinarjev. Če je ta ali oni gospodar zredil par volov, ki so vrgli čez 300, je bila to že redkost. Seveda so bile tudi izjeme. Tako se spominjam, da je eno tistih let prodal gospodar Lah par volov za 500 goldinarjev. Pravijo, da je odrasel človek lahko ležal na takem volu kakor na plevnici. Če se ne motim, so bili ti voli prodani za Indijo. Da ne pozabim, naj še omenim, da je še pred nekaj leti prodal Godič par volov, ki sta tehtala okoli 2.000 kil, ljubljanskemu mesarju Javorniku. Sam sem takrat govoril z Javornikom, ki mi je trdil, da jih je plačal menda po sedem dinarjev za kilo, da bo pa imel izgubo, ker je meso tako mastno, da je polovica loja. Kam naj dene loj?! Bog ve, če bi danes tudi tako izpraševal.

Dober sejem je bil na Mihelovo samo, če je prišel Triestin ali Pajarec, najboljši pa, če sta prišla oba. Takrat so odgnali — preden je stekla železnica Dunaj—Trieste — polovico živine, ki so jo nakupili, proti jugu, drugo polovico proti Ljubljani in od tam dalje. Ko je pa stekla železnica, so naložili na Rakeku po deset, tudi dvajset vagonov za jug in skoraj toliko za Bavarsko in Tirolsko, nekaj malega morda tudi za Ljubljano.

Na Blokah je bila ob takih prilikah znana prislovica: Če ni na sejmu Triestina ali Pajarca, ni sejma. Vprašajte na Dolenjskem, recimo v št. Vidu, Novem mestu ali v Stični, kaj bodo rekli o Bločanih. Če bo slab sejem, bodo tožili, da ni bilo Bločana: Kjer ni Bločana, tam ni sejma!

Če tedaj prav na kratko ponovim, moram podčrtati, da so sejmi o sv. Mihelu na Blokah stari najmanj 500 let, da se je — vsaj prel desetletji še — prodalo veliko število goveje živine, zlasti lepih pitanih volov pa tudi kónj, da se je v tridesetih in več gostilnah použila velika množina raznega mesa, da so sejmarji in zlasti bloški mešetarji — to bi bilo namreč poglavje zase — popili cele polovnjake vina, fantje in dekleta pa obilico sladke razolije in da tedaj ti letni bloški sejmi o sv. Mihelu zares zaslužijo ime **velesejma,** pa naj bo pristnim ali nepristnim Ljubljančanom prav ali ne. Saj vem, da se jim bom strašno zameril. Pa naj se! Bloke in bloške velesejme sem pa le ovekovečil.

Strmški

---

tebi tu 500 lir, pojdi nakupit vina, slaščic, delikates, da proslavimo današnji dan!

— Ada! Ada! Moj mož se je vrnil, pojdi vendar v sobo!! . . .

— O, Ada! Kako je? Najlepša ti hvala, ko si delala družbo moji ljubi Milenci, saj ji je bilo tako hudo, ko me ni bilo nazaj!

— O, prosim, res žalostna je bila in skrbelo jo je!

— No, mucika, si kaj slutila, da sem uspel?

— Jaz? Ničesar!

— Ničesar, Milenca? Res ničesar?

— Ne! Ničesar!

— Kje pa so tulipani, ki sem ti jih poslal? Saj veš, kadar sem te hotel razveseliti, sem ti jih kupil, ko si jih tako vesela.

— Že . . . že . . . Toda nisem vedela, zakaj si mi jih poslal.

— Kje pa so??

— Veš, pod posteljo sem jih dala, ko sem pospravljala, da se ne bi ubila dragocena vaza . . . !

— O, Milenca! Ti si pa res praktična in pametna! Saj pravim, tako bistro ženko imeti povrhu te pa še tako ljubi! — —

Milena je hitela v trgovino in se vrnila s kopico dobrot.

— No, zdaj pa proslavimo!

— Na zdravje! Za boljšo bodočnost!

— Zvoni!

— Milenca, pojdi odpret!

— Že grem! . . . O, vi ste, gospod! Bila sem pri vas, pa mi je kuharica rekla, da pridete šele zvečer. Zato sem ji naročila, da se zglasite pri nas.

— Da res, imel sem mnogo posla v pisarni. Kaj pa želite?

— Hotela sem vam samo povedati, da se bom . . . selili.

— . . . so . . .

— Da, kupili bomo zopet vilo.

ANTON VEROVŠEK

je bil izboren karakterni igralec, šaljivec na odru kakor v življenju. Igral je večinoma realistično kmečke in komične vloge, v katerih je bil nedosežen. Mogočna postava, prikupni organ, dobrodušnost, ki mu je prihajala prav iz srca, smeh, humor in verelo razpoloženje: za vse to ga

je občinstvo — bi rekel — oboževalo. Imel pa je navado, za katero mogoče niti sam ni vedel, da je med igranjem na odru, med poedinimi stavki skoraj neslišno izgovarjal besedico »dobro«. Na to me je opozoril še Hinko Nučič v sezoni 1900-01, ko smo za »benefico« igralskega osebja igrali Schillerjeve »Razbojnike«. Ko je nekoč prišel Verovšek med nas zelence-diletante k vaji, da bi dal naši »umetnini« zadnji »blesk«, nas je »resno« opozoril, da se moramo za predstavo vsi obriti. Čeprav smo slutili, da nas vleče, smo ta nasvet dobrodušno sprejeli.

Igral je pa tudi resne stvari: »Voznika Henschla«, »Sodnika Salamejskega«, »Krištofa Černota« itd. Bil je prototip samega zdravja; ne spominjam se, da bi bil prej kdaj resno bolan. Umrl je 20. decembra 1914, star 48 let.

Če me opravek privede mimo današnje opere, postojim za trenutek in čakam, če se bo izza kakšnega vogala prikazal naš Tone — v salonski suknji in v črnem širokokrajnem klobuku — da bi mi kaj povedal . . . Stoji pa tam samo njegov — kip, ki mu ga je — enako Borštniku — postavilo Združenje gledaliških igralcev leta 1921.

ZOFIJA BORŠTNIK-ZVONARJEVA

je odšla iz Ljubljane na angažma v Zagreb, nato v Sofijo in spet nazaj v Zagreb. Leta 1902. je prišla iz Sofije in gostovala v našem gledališču kot Fedora. V Sofiji je imela kot tragedinja velike uspehe. Med prvo svetovno vojno je živela v Ljubljani. Leta 1917., ko je Milan Skrbinšek sestavil majhen ansambl, ki je nastopal med kinopredstavami v sedanji operi, je sodelovala tudi Borštnik-Zvonarjeva. Enako je tudi kot gostja nastopala l. 1918. na novo ustanovljenem slovenskem odru. Sedaj živi v Zagrebu. Pred 14 leti je bivala kot upokojenka v Mariboru. Tam je bil tudi v pokoju star teaterski entuzijast in znanec ljubljanskih gledaliških igralcev iz takratne dobe: Maksi Lauran. On je sploh poznal, videl in slišal vse svetovne kapacitete tedanje dobe, znal na pamet deklamirati verze iz teaterskih del Schillerja, Goetheja in drugih. Kadar pa je bil njegov god, tedaj je pripravil svojim prijateljem poleg večerje vedno kakšno »atrakcijo«, kakor je to sam nazival. Tisto leto je bil povabil tudi Borštnik-Zvonarjevo na svoje godovanje. Na povabilo mu je ona šaljivo odgovorila: »Dobro, pridem, če me s fanfarami sprejmete!« Našemu Maksu je prišlo to kakor nalašč, kajti »atrakcija« je bila tu. Njen šaljivi odgovor je sprejel šaljivo-resno. Dogovoril sem se bil torej z nekim godbenikom iz gledališča, mu preskrbel kostum za srednjeveškega trobentača in Borštnik-Zvonarjeva je bila sprejeta — s fanfarami! To je bila »atrakcija«! Bil je nato lep večer, oziroma lepa noč, kakršne bi si tudi danes želel: miza je bila bogata vseh dobrot izborne kuhinje in kleti.

Pavel Rasberger:

Gledališki spomini

IGNACIJ BORŠTNIK

je bil že v čitalniški dobi igralec, režiser in vodja slovenskih predstav. To delo je nadaljeval tudi v novem gledališču do leta 1894., nakar je odšel k zagrebškemu gledališču, kjer je bil in ostal ves čas prvi med prvimi. Kot član zagrebškega gledališča sem imel priliko, da sem se lahko prav od blizu naslajal ob njegovi umetnosti. — Kot človek je bil dosti sam; obiskoval je majhne lokale, da je tam spoznaval ljudi, njihove vrline in slabosti. Zato je bil tako velik v podajanju značajev. Pri skušnjah se je sprehajal za odrom, z rokami na hrbtu in z nekoliko upognjeno glavo, dokler ni prišel čas njegovega nastopa. Le za enkrat se spominjam, da sva govorila mimogrede malo več kakor navadno; primerjala sva tedanje ljubljanske teaterske razmere z zagrebškimi in — kakor se je pozneje izkazalo — oba sva sodila krivo. Rad je prihajal gostovat v Ljubljano. Pri krstni predstavi Cankarjevega »Jakoba Rude« je kot gost igral naslovno vlogo. Prišel pa je tudi kot »Vrban Debeluhar«. V letu 1902. je gostoval v »Krivoprisežniku«. Pred prvo svetovno vojno je bil nekaj časa tudi vodja slovenskih predstav v Ljubljani. Takoj po vojni pa je gostoval kot Kantor in kot »Voznik Henschel« v novem dramskem gledališču — se nato popolnoma preselil k nam in tu ostal za — vedno.

ANTON DANILO IN AVGUSTA DANILOVA

sta z rastjo in napredkom slovenskega gledališča od vsega začetka tesno povezana. Zasluge Antona Danila za razvoj naše drame se ne morejo dovolj oceniti. Igral je nešteto najrazličnejših značajev. Potoval in gostoval je po vseh naših odrih in težko bi se našel kraj, kamor bi ne bil prišel s svojim gledališčem. V prvem letu svetovne vojne je ustanovil in vodil v Mestnem domu »Mali oder«. — Proslavil je tri umetniške jubileje: 25, 40 in 50 letnico. Igral sem žnjim pri vseh treh jubilejih in prav v posebno čast mi je bilo, ko se je udeležil moje 25 letnice. — Iz prve dobe moje igralske poti vidim še danes gospo Avgusto Danilovo kot Kraljico Elizabeto v »Mariji Stuartovi« in v tolikih drugih vlogah. In da naglasim njeno posebno umetniško sposobnost, njen velik igralski dar, naj osvežim spomin na dogodek iz leta 1902., ko je nenadno obolela igralka Kreisova in je gospa Danilova prevzela ogromno glavno vlogo v »Anatolovem dvojniku«, jo od poldneva do večera naštudirala in še isti večer igrala. Bila je dvakrat v Ameriki in med Slovenci širila našo umetnost. Kakor v mistično-leno dobo gledam nazaj na večer 21. maja 1921, ko je gostovala v Mariboru v vlogi Jele v Vojnovičevem »Ekvinociju«; igral sem ž njo Slepega Vlaha. Na Danila in gospo me vežejo najlepši spomini na moja začetniška leta v Ljubljani in na turneje, ki jih je vodil Danilo v letih 1903. in 1904.

Ko gledam v tako odmaknjeno dobo nazaj, mi prihaja pred oči naše potovanje po Bosni in Liki — vozil nas je mlad Bosanec od Bosanske Kostajnice do Gospića — in vidim prostor na vasi, kjer »kod žarkog sunca momci i djevojke plešu kolo« — dogodek, ki mi je ostal v neizbrisnem spominu.

Spominska plošča Ignacija Borštnika

Anton in Avgusta Danilo ob poroki

Darujte za slepe!

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Ljubomir Volčič. — Vsi v Ljubljani.